

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Státní dluh ČR v porovnání s vybranými státy EU

Lucie Škvrnová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Škvrnová

Podnikání a administrativa

Název práce

Státní dluh ČR v porovnání s vybranými státy EU

Název anglicky

National debt of the Czech republic in comparison with selected EU countries

Cíle práce

Hlavním cílem práce je poskytnout komplexní analýzu státního dluhu České republiky, porovnat státní dluh s dluhem ve vybraných členských státech EU a zjistit informovanost obyvatel ČR o výši státního dluhu. V případě neinformovanosti navrhnout řešení.

Metodika

Teoretická část bude obsahovat obecné informace o státním dluhu ČR a o Evropské unii. Informace budou zjišťovány na základě studia dokumentů a z odborné literatury. Dále bude porovnána výše státního dluhu ČR s vybranými státy z EU.

Praktická část se bude zabývat informovaností obyvatel ČR o výši státního dluhu ČR a také o jeho porovnání s vybranými státy EU. Informovanost bude zjištěna pomocí dotazníkového šetření. Rozdíl v informovanosti či neinformovanosti se porovná z hlediska věkového, regionálního a také z hlediska vzdělání. Pokud bude převažovat neinformovanost, bude navrženo řešení.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

státní dluh, vládní dluh, Česká republika, Evropská unie, informovanost obyvatel ČR, rozpočtová soustava

Doporučené zdroje informací

- ČERVENKA, M. Soustava veřejných rozpočtů. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. Student. ISBN 978-80-87212-11-0.
- HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ A. a kolektiv. Veřejné finance. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.
- NAHODIL, F. a kolektiv. Veřejné finance v České republice. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7380-162-5.
- OCHRANA, F., PAVEL, J. VÍTEK, L. a kolektiv. Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
- PLCHOVÁ, B., ABRHÁM J. a HELÍSEK M. Česká republika a EU: Ekonomika – Měna, Hospodářská politika. 1. vydání. Praha: Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4.
- SEVEROVÁ, L. – BRČÁK, J. Státní dluh České republiky. *Auspicia*, 2012, roč. 2012, č. 1, s. 32-37. ISSN: 1214-4967.
- STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kolektiv. Veřejná ekonomie: pro školu i praxi. 1. vydání. Praha: Computer Press, 1998. ISBN 80-7226-112-6.
- TULEJA, P., MAJEROVÁ, I. a NEZVAL, P. Základy makroekonomie: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty. 1. vydání. Brno: Computer Press, a.s., 2006. ISBN 80-251-0952-6.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Státní dluh ČR v porovnání s vybranými státy EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Lucie Severové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které pomohly k vypracování této bakalářské práce a také za čas, který mi pro konzultace věnovala. Také bych chtěla poděkovat mé rodině, známým a přátelům, kteří mi pomohli s distribucí dotazníku a samozřejmě všem respondentům, kteří si našli čas na vyplnění dotazníku a pomohli tím k vypracování hlavního cíle této práce.

Státní dluh ČR v porovnání s vybranými státy EU

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou státního dluhu a srovnáním výše státního dluhu s vybranými státy Evropské unie. V teoretické části práce popisuje státní dluh teoreticky a zachycuje tématicky týkající se státního dluhu, jako je rozpočtová soustava, s ní spojený veřejný a státní rozpočet, a následně popisuje fiskální nerovnováhu. Také se v teoretické části nastiňují základní informace o Evropské unii a následně se srovnává výše státního dluhu České republiky s výší státního dluhu vybraných šesti zemí Evropské unie. Dále práce poskytuje srovnání zadluženosti vybraných zemí a České republiky. Vlastní práce, tedy praktická část bakalářské práce, zkoumá informovanost obyvatel České republiky o dané problematice a to na základě dotazníkového šetření. Součástí praktické části jsou také výsledky daného průzkumu.

Klíčová slova: státní dluh, vládní dluh, Česká republika, Evropská unie, informovanost obyvatel ČR, rozpočtová soustava

National debt of the Czech Republic in comparison with selected EU countries

Summary

This Bachelor thesis is about national debt of the Czech Republic and its comparison with debt of chosen states of the European Union. In the theoretical part the thesis describe national debt and themes close to national debt, like budgetary system, public and national budget and fiscal imbalance. There is also some basic information about the European Union. State debt of the Czech Republic is compared with state debt of six chosen states of the European Union. In this part is also compared the insolvency of the Czech Republic and chosen states of the European Union. Main part, the practical part, deals with Czech Republic's inhabitants' awareness about the national debt. The result, given by questionnaire, is also a part of the practical part.

Keywords: national debt, government debt, Czech Republic, European Union, awareness of inhabitants of Czech Republic, budgetary system

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Rozpočtová soustava.....	12
3.1.1 Veřejný rozpočet.....	14
3.1.2 Státní rozpočet	16
3.2 Fiskální nerovnováha	18
3.2.1 Rozpočtový deficit.....	19
3.2.2 Veřejný dluh	21
3.2.3 Státní dluh.....	25
3.3 Evropská unie.....	39
3.4 Státní dluh vybraných států EU.....	41
3.4.1 Porovnání zadluženosti vybraných států.....	47
4 Vlastní práce	49
4.1 Průzkum informovanosti obyvatelstva ČR o problematice státního dluhu.....	49
5 Výsledky a diskuse	65
5.1 Celkové vyhodnocení průzkumu.....	65
6 Závěr.....	67
7 Seznam použitých zdrojů	69
8 Přílohy	72

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozpočtová soustava	14
Obrázek 2: Státní rozpočet	16
Obrázek 3: Zadluženost vybraných států	48

Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura a vývoj státního dluhu, část 1	37
Tabulka 2: Struktura a vývoj státního dluhu, část 2	38
Tabulka 3: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 1	43
Tabulka 4: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 2	44
Tabulka 5: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 3	45
Tabulka 6: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 4	46

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	49
Graf 2: Věk respondentů	50
Graf 3: Rozdělení respondentů podle krajů	51
Graf 4: Vzdelání respondentů	52
Graf 5: Odpovědi respondentů na otázku č. 5	53
Graf 6: Zájem respondentů o problematiku státního dluhu	54
Graf 7: Zdroj informací o státním dluhu	56
Graf 8: Znalost výše státního dluhu ČR	57
Graf 9: Odpovědi respondentů na otázku č. 9	58
Graf 10: Odpovědi respondentů na otázku č. 10	59
Graf 11: Odpovědi respondentů na otázku č. 11	60
Graf 12: Odpovědi respondentů na otázku č. 12	61
Graf 13: Znalost respondentů nejvíce zadlužených států v EU	62
Graf 14: Znalost respondentů nejméně zadlužených států v EU	63
Graf 15: Odpovědi respondentů na otázku č. 15	64

1 Úvod

Ke státu neodmyslitelně patří veřejné finance a s nimi spojený státní rozpočet. V České republice tento rozpočet spravuje Ministerstvo financí České republiky. Státní rozpočet je nejdůležitějším veřejným rozpočtem a ovlivňuje vývoj ekonomiky. Také se pomocí něj posuzuje stav státní poklady a také roční příjmy a výdaje. Pokud se ukáže, že příjmy jsou převyšovány výdaji, vzniká schodek ve státním rozpočtu a tím tedy státní dluh. Státní dluh v České republice spravuje Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku.

Ač se to nemusí zdát, se státním dluhem úzce souvisí občané státu. Přesněji řečeno, příjmy do státního rozpočtu jsou tvořeny především různými daněmi a poplatky, které stát vybírá od svých občanů. I když se může zdát, že daně jsou vysoké, tak roční příjmy jsou stále nižší než výdaje a tím tedy již od roku 1995 výše státního dluhu neustále roste. Výjimkou byl až rok 2014, kdy poprvé za 19 let státní dluh klesl.

Z toho důvodu je tato práce zaměřená především na zjištění informovanosti obyvatelstva České republiky o problematice státního dluhu. Tato práce nejprve v teoretické části představí pojmy související se státním dluhem, jako je rozpočtová soustava a s ní spojené veřejné a státní rozpočty. Dále se práce bude teoreticky zabývat fiskální nerovnováhou, tedy veřejným a státním dluhem. Jelikož jde v této práci především o státní dluh, teoreticky se zde probere příčina jeho vzniku, jeho formy, jak se měří, kdo a jak řídí státní dluh, jaké finanční nástroje se používají při řízení státního dluhu, jaké má státní dluh důsledky a také možnosti řešení státního dluhu. Nicméně nebude chybět také vývoj státního dluhu, v této práci konkrétně od roku 1993 do roku 2014. Aby se nahlédlo na tuto problematiku globálněji, porovná se v teoretické části také státní dluh s vybranými státy Evropské unie a ukáže se tak, jak si Česká republika stojí v rámci Evropské unie. V části praktické se pak tedy zjistí pomocí dotazníkového šetření, jak jsou lidé v České republice obeznámeni se státním dluhem, jeho výší, vývojem a postavením České republiky v Evropské unii z hlediska výše státního dluhu. Na závěr budou výsledky průzkumu vyhodnoceny jak celkově, tak z hlediska pohlaví, věku, krajů a vzdělání. Pokud se ukáže, že informovanost obyvatel není dostačující, navrhne se v praktické části také řešení, jak informovanost o problematiku státního dluhu zvýšit.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem teoretické části bakalářské práce je poskytnout informace týkající se státního dluhu České republiky a porovnat státní dluh s dluhem ve vybraných členských státech Evropské unie. Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zjistit informovanost obyvatel České republiky o problematice státního dluhu, o jeho výši, vývoji a o tom, jak si státní dluh České republiky stojí v rámci Evropské unie. Pokud by se zjistilo, že lidé nejsou dostatečně informovaní, navrhnout řešení, jak to zlepšit.

Dílním cílem této práce je obecně se zabývat tématy souvisejícími se státním dluhem jako je rozpočtová soustava a s ní související veřejné a státní rozpočty. Také popsat fiskální nerovnováhu a veřejný dluh, přes co se dostat až k samotnému státnímu dluhu, který popsat podrobněji, tedy jeho příčiny vzniku, formy, řízení státního dluhu, jeho finanční nástroje, měření státního dluhu, jeho důsledky, jeho vývoj a strukturu a také možnosti řešení státního dluhu. Dalším cílem je obecně se zabývat Evropskou unií, vybrat 6 členských států a porovnat jejich státní dluh se státním dluhem České republiky.

2.2 Metodika

K naplnění cílů teoretické části práce, tedy obecné informace o rozpočtové soustavě, veřejných rozpočtech, státním rozpočtu, veřejném dluhu, státním dluhu a Evropské unii, bude použita odborná literatura spolu s ostatními zdroji zabývajícími se zmíněnou problematikou. Pro zjištění vývoje výše státního dluhu bude čerpáno přímo ze stránek Ministerstva financí České republiky. Pro porovnání státního dluhu ČR s dluhem ve vybraných státech Evropské unie bude použit Eurostat, tedy statistický úřad Evropské unie.

V praktické části, tedy ke zjištění hlavního cíle této práce, se provede dotazníkové šetření, které proběhne u 162 respondentů. Respondenti budou anonymně odpovídat na připravený dotazník, který bude mít jak elektronickou, tak tištěnou formu. Obě formy budou totožné. Následně se provede vyhodnocení výsledků, které se zobrazí mimo jiné v grafickém provedení. Každá otázka průzkumu i průzkum jako takový se nakonec vyhodnotí celkově i z hlediska pohlaví, věku, krajů a vzdělání.

3 Teoretická východiska

3.1 Rozpočtová soustava

Rozpočtová soustava, která se uskutečňuje v rámci hospodaření veřejné moci (vlády), určuje peněžní vztahy veřejných financí, které se ve vymezení pojmu rozpočtové soustavy rozcházejí. V pojetí prvním zde bývají zahrnovány orgány a instituce, které tvoří, rozdělují a užívají veřejné peněžní fondy, či kontrolují jejich hospodaření (dají se označit jako subjekty peněžních vztahů). Jiné pojetí tvrdí, že rozpočtová soustava je soustava veřejných rozpočtů a jejich vztahů (tedy předměty peněžních vztahů). Poslední pojetí spojuje dvě předchozí, za rozpočtovou soustavu tedy pokládá soustavu orgánů, institucí i peněžních fondů, jejich pravidla a vztahy.¹

Nahodil vnímá rozsah rozpočtové soustavy jako závislý na politickém a územním uspořádání země, tradicích státu a také na velikosti státního útvaru. Rozpočtovou soustavu samotnou pak vnímá jako soustavu veřejných rozpočtů (včetně jejich vztahů) a institucí, které tvoří, rozdělují, užívají a kontrolují jednotlivé okruhy finančních prostředků v této soustavě. Jedná se tedy o spojení dvou výše uvedených pojetí.²

Červenka věří, že rozpočtová soustava, kterou chápe jako soustavu veřejných rozpočtů, závisí na netržních funkcích státu, definovaných v teorii veřejných financí jako³:

- legislativní: všechny veřejné rozpočty jsou určitými právními normami, státní rozpočet je ve formě zákona a územní rozpočty v České republice jsou ve formě usnesení zastupitelstva
- alokační: veřejné rozpočty financují odvětví veřejného sektoru a finanční prostředky jsou situovány do individuálních odvětví a regionů
- redistribuční: prostřednictvím veřejných rozpočtů se přerozdělují finanční prostředky, kdy se ve veřejném sektoru seskupují příjmy od plátců daní a ty jsou dále přerozdělovány mezi příjemce veřejných prostředků dle stanovených zásad

¹ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 79

² NAHODIL, F. a kol., *Veřejné finance v České republice*, s. 47

³ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 20

- regulační: (nejen) pomocí veřejných rozpočtů se ovlivňují ekonomické subjekty finančně (podpora jejich aktivit) či jsou jejich aktivity tlumeny (např. odvodem daní do rozpočtu)
- stabilizační: využívání veřejných rozpočtů (zvláště rozpočtových výdajů) k ovlivnění cyklického vývoje ekonomiky, především k podnícení ekonomického vývoje – za cíl je kladen hospodářský rozvoj určitého území (který řeší především sociální problémy a díky tomu je výsledkem vyšší počet obyvatel i zaměstnanců, či podnikatelů, kteří odvádějí daně, což vede k vyšším příjmům regionu)

Od funkcí státu se podle Červenky odvíjí také struktura rozpočtové soustavy a touto soustavou protékající objem finančních prostředků a to z pohledu rozsahu zajišťování veřejných statků a ovlivňování ekonomiky⁴:

- minimální: sem se řadí nejzákladnější veřejné statky, jako je např. obrana, legislativa, či bezpečnost a péče o chudé
- střední: spolu s nejzákladnějšími veřejnými statky (viz. minimální) sem patří také financování zdravotnictví, vzdělání, ochrany životního prostředí, sociální zabezpečení případně sociálního zabezpečení, spolu s realizací regulační funkce (např. uplatnění antimonopolní politiky na ovlivnění hospodářské soutěže)
- maximální: sem náleží přerozdělování většiny důchodů, přiřazování aktivit soukromých subjektů; charakteristické pro centrálně řízené ekonomiky

Rozpočtová soustava z hlediska finančního představuje souhrn veřejných fondů, rozpočtových vztahů a orgánů a institucí připojených k veřejnému rozpočtu. Z institucionálního hlediska se rozpočtová soustava posuzuje z hlediska struktury. V České republice převažuje institucionální pojetí.⁵

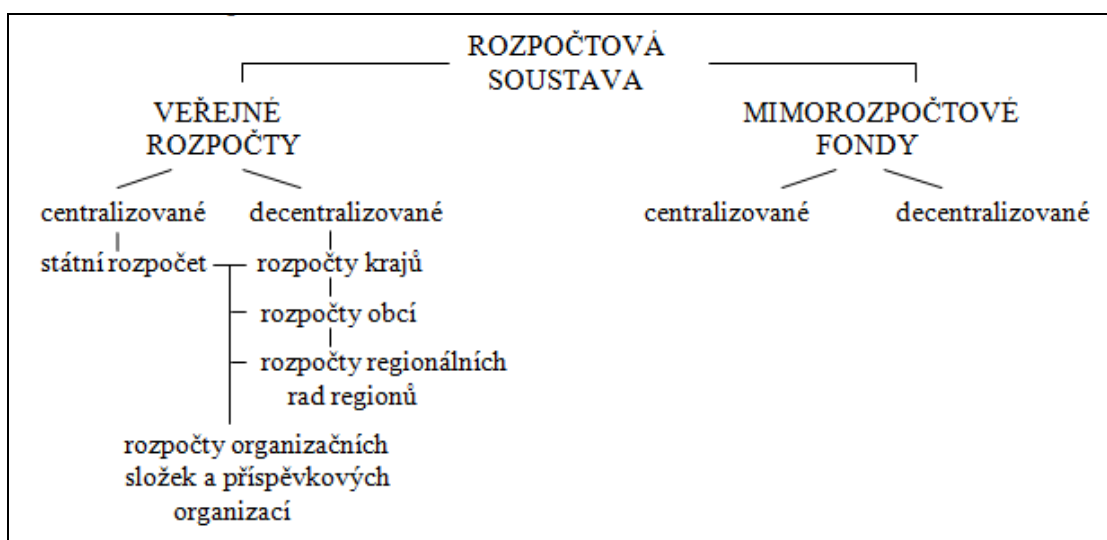
V České republice se podle Pekové rozpočtová soustava skládá z veřejné rozpočtové soustavy a mimorozpočtových fondů. V soustavě veřejných rozpočtů je nadnárodní a státní rozpočet, rozpočty obcí, krajů a vyšších stupňů územní samosprávy a rozpočty veřejnoprávních podniků a neziskových organizací, které jsou ve veřejném sektoru. Tyto

⁴ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 20

⁵ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 95-96

jednotlivé rozpočty ve veřejné rozpočtové soustavě jsou samostatné, i když mezi nimi může docházet k finančním vztahům. Do mimorozpočtových fondů náleží fondy státní, fondy sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, účelové (i neúčelové) mimorozpočtové fondy obcí a vyšších stupňů územní samosprávy a fondy svěřenecké. Z těchto fondů jsou poskytovány dotace a půjčky a mají finanční vztah ke státnímu rozpočtu.⁶

Obrázek 1: Rozpočtová soustava

Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 166; vlastní zpracování

Soustavu veřejných rozpočtů lze dle Červenky dělit s ohledem na jednotlivé vládní úrovně na rozpočty národní (OSN, NATO, EU), státní rozpočet (v některých zemích federální), ostatní ústřední rozpočty (rozpočty spolkových zemí), rozpočty územní samosprávy (města, obce) a rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací a veřejných podniků (zřizovány státem či územní samosprávou).⁷

3.1.1 Veřejný rozpočet

Zákon č. 2018/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů představují rozpočtová pravidla, která řídí

⁶ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 170-171

⁷ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 22

soustavu veřejných rozpočtů. Veřejné rozpočty lze určit třemi funkcemi – alokační, která je plněna všemi veřejnými rozpočty, a funkce stabilizační a redistribuční, které jsou plněny prvotně státním rozpočtem. Kromě těchto tří hlavních funkcí plní veřejný rozpočet také funkci autorizační, jelikož schválená úroveň příjmů a výdajů zákonodárným orgánem je závazná a musí být při realizaci rozpočtu respektována mocí výkonnou. Dalšími funkcemi jsou funkce kontrolní a řídicí, rozpočet tvoří základ vnitřnímu řízení institucí, ministerstev, odborů apod. a poskytuje možnost sledovat a kontrolovat je zastupitelstvem, veřejností, nezávislým kontrolorem, vládou či parlamentem. V neposlední řadě je zde funkce informační, díky které lze například zjistit, co vláda či samospráva plánuje v následujícím roce a také podává informace všem ostatním rozpočtovým funkcím.⁸ Červenka věří, že žádná funkce nepůsobí odděleně, že spolu všechny funkce souvisí a ovlivňují se.⁹

Vykonavatelem příslušné vládní úrovně, která slouží k financování veřejných státek, je veřejný rozpočet. Je tedy určen k zajištění plnění úkolů dotyčné vládní úrovně.¹⁰

Na veřejný rozpočet lze hledět také jako na¹¹:

- Peněžní fond – Zde se veřejný rozpočet dělí na běžný a kapitálový rozpočet, kdy v běžném rozpočtu jsou příjmy a výdaje, které se každý rok opakují, a dlouhodobě by měl být vyrovnaný, případně přebytkový. V kapitálovém rozpočtu jsou příjmy a výdaje, které jsou jednorázové, a je zde možný deficit.
- Bilanci – účetní pohled na rozdíl mezi příjmy a výdaji, kdy:
 - vyrovnaný rozpočet: příjmy = výdaje
 - přebytkový rozpočet: příjmy > výdaje
 - schodkový rozpočet: příjmy < výdaje
- Finanční plán – jedná se o plán státu v oblasti veřejných financí na rozpočtové období, ale také o rozpočtovou prognózu na delší dobu
- Nástroj řízení – rozpočet je zde nástroj rozpočtové, ale také fiskální politiky, tedy příjmy a výdaje jsou používány k ovlivňování ekonomiky, hospodářského růstu a zaměstnanosti

⁸ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 11-20

⁹ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 23

¹⁰ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 23

¹¹ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 181-188

3.1.2 Státní rozpočet

Součástí veřejného rozpočtu a zároveň základním finančním plánem státu je státní rozpočet. Ten se každý rok formou zákona schvaluje a pomocí něj se soustřeďují finanční zdroje společnosti.¹²

Státní rozpočet představuje nejdůležitější rozpočet z veřejných rozpočtů v ekonomice a to zejména protože seskupuje největší část příjmů a výdajů, je určen k realizaci netržních funkcí státu, má formu zákona a porušení zásad je sankcionováno, ovlivňuje vývoj ekonomiky a velikost, strukturu a vývoj veřejného sektoru, propojuje ostatní veřejné rozpočty.¹³

Obrázek 2: Státní rozpočet

Zdroj: ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 46

Státní rozpočet obsahuje běžné příjmy a výdaje, ale také kapitálové. Běžné příjmy mají trvalý charakter a jsou využívány na běžné výdaje. Do běžných příjmů patří daně, cla, sociální pojištění, příjmy a odvody organizací veřejného sektoru. Běžné výdaje mají rovněž trvalý charakter a patří sem transfery domácnostem (dávky), veřejná spotřeba obyvatelstva (školství, zdravotnictví), veřejná spotřeba státu (policie, obrana), či například bytová politika. Kapitálové výdaje jsou zaměřeny na mimořádné investiční výdaje, které mají velký rozsah a které není možno financovat v mezích jednoho roku. Tyto výdaje jsou hrazeny kapitálovými (mimořádnými) příjmy, což může být např. státní půjčka, či jednorázové zvýšení daní.¹⁴

¹² NAHODIL, F. a kol., *Veřejné finance v České republice*, s. 48

¹³ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 44

¹⁴ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 82

Příjmy a výdaje se dále člení dle rozpočtové skladby na druhové (zde se příjmy a výdaje člení do tříd, seskupení položek, podseskupení položek a položek), odvětvové (příjmy a výdaje jsou tříděny do oddílů, pododdílů a paragrafů) a konsolidační.¹⁵

Clearingový účet, tedy účet státní pokladny, je spravován Českou národní bankou a jsou zde realizovány všechny příjmy i výdaje.¹⁶

Pomocí státního rozpočtu se posuzuje stav státní pokladny a měří se roční příjmy a výdaje státu. Státní rozpočet také umožňuje pohled na to, co stát dělá, odkud se berou a kam jdou peníze.¹⁷

V souvislosti se státním rozpočtem se dodržují rozpočtové zásady. Jedná se o zásadu¹⁸:

- úplnosti – nutnost obsahu všech finančních operací vlády a institucí, příjmy a výdaje v úplných částkách
- jednotnosti – příjmy a výdaje jsou zachyceny v jediném dokumentu a jednotným způsobem
- reálnosti a pravdivosti
- každoročního sestavování a schvalování – dává možnost lepšího přehledu o struktuře příjmů a výdajů státu, rozpočtové období je shodné s kalendářním rokem
- vyrovnanosti – je vyžadována rozpočtová vyrovnanost alespoň v delším časovém období
- publicity – zabraňuje tajnému hospodaření, zveřejňuje návrh státního rozpočtu ve Sbírce zákonů ve formě právní normy
- přehlednosti – stanovuje věcnou strukturu rozpočtů

Státní rozpočet se sestavuje na základě na sebe navazujících etap. Počáteční etapou je etapa návrhu. Návrh zhotovuje ministerstvo financí a při sestavování zohledňuje výsledky analýzy plnění rozpočtu v běžném roce, rozpočtové prognózy, dlouhodobé rozpočty,

¹⁵ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 46

¹⁶ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 224-225

¹⁷ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 81

¹⁸ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 170-176

záměry zahraniční politiky vlády, předpověď ekonomického vývoje země a jeho dopad na daňové příjmy, či například záměry hospodářské, sociální, měnové a devizové politiky vlády. Po návrhu následuje etapa schvalování, která se provádí v parlamentu obvykle v několika kolech. Pokud se rozpočet neschválí, tedy parlament ho nepřijme, hospodaří vláda podle takzvaného rozpočtového provizoria. Následuje etapa realizace, za kterou odpovídá ten orgán, který rozpočet sestavoval, tedy ministerstvo financí. Samotnou realizaci plateb a příjmů zajišťuje peněžní ústav, tedy Česká státní banka. Poslední etapou je etapa kontroly, která je jak průběžná tak konečná, kde průběžnou vykonává ministerstvo financí (podává pravidelné zprávy parlamentu) a konečnou má na starosti nezávislý orgán státní správy (Nejvyšší kontrolní úřad). Státní závěrečný účet se pak projednává ve vládě a schvaluje v parlamentu.¹⁹

Ukazatele státního rozpočtu slouží k určení, na co jsou vynaloženy prostředky státního rozpočtu. Vláda se od těchto ukazatelů, které jsou závazné, může odchýlit v přesně stanovených případech a do jasné míry. Ukazatele se člení na²⁰:

- souhrnné – sem náleží celkové příjmy a výdaje kapitol,
- průřezové – tyto ukazatele se uplatňují ve všech kapitolách státního rozpočtu,
- specifické – zde se ukazatele odlišují od jednotlivých kapitol.

3.2 Fiskální nerovnováha

Fiskální nerovnováhou se rozumí stav, kdy rozpočtové příjmy a výdaje ve veřejném rozpočtu jsou v nesouladu. Teoreticky mohou nastat tři situace. První je stav rovnováhy, kdy příjmy a výdaje jsou v rovnováze, k čemuž však v praxi nedochází. Tato situace se označuje jako vyrovnaný rozpočet. Další dvě možnosti jsou, buď že příjmy převyšují výdaje, to je označováno jako přebytkový rozpočet, nebo v opačném případě, kdy jsou příjmy převyšovány výdaji, se jedná o rozpočtový schodek. Tyto dva stavy jsou fiskální nerovnováhou a mohou být krátkodobé, tedy nesoulad týkající se jednoho rozpočtového období, či dlouhodobé, kdy se rozpočtový schodek opakuje a vede k veřejnému dluhu.²¹

¹⁹ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 84-85

²⁰ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 170-176

²¹ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 57

3.2.1 Rozpočtový deficit

Jedná se o krátkodobou fiskální nerovnováhu.²² Tímto pojmem se rozumí situace, kdy jsou rozpočtové příjmy v určitém období převyšovány celkovými výdaji. Vyjadřuje však pouze tokový pohled na veřejné finance, nikoli celkový stav těchto financí. Odráží tedy stav prostředků, procházející státním rozpočtem a jeho velikost je obvykle považována za ukazatel úrovně hospodaření vlády s veřejnými prostředky.²³ Z hlediska příjmů může deficit vzniknout především nižším výběrem daní, či sníží-li se daňová sazba. Z hlediska výdajů může být deficit způsoben nepřiměřeným zvýšením výdajů.²⁴

Dynamika příjmů a výdajů může způsobit v daném rozpočtovém období několik situací. První z nich je, kdy příjmy spolu s výdaji rostou, a však výdaje rostou rychleji. Tuto situaci lze vyřešit omezením investic, jelikož se jedná o nesoulad v dynamice a nikoli o problém v pokrytí výdajů příjmy. Dále může nastat stav, kdy příjmy klesají, ale výdaje rostou. Tuto situaci lze řešit nástroji fiskální restrikce a je nejnebezpečnější. Poslední situace nastává tehdy, kdy příjmy i výdaje klesají, ale příjmy klesají rychleji. Tento stav lze vyřešit zvýšením daní či přehodnocením jejich struktury.²⁵

Z hlediska rozpočtového, v případě kdy ekonomický subjekt (stát) spotřebovává více než je sám schopen vytvořit v rozpočtovém roce, se jedná o známku nesprávného vládního finančního hospodaření. Z fiskálního hlediska je deficit projevem expanzivní fiskální politiky vlády. Z tohoto hlediska lze rozpočtový deficit rozdělit na dva typy²⁶:

- a) aktivní, též označovaný jako strukturální, deficit – jedná se o úmyslné vládní rozhodnutí, které je uplatněno v rámci fiskální politiky; jedná se tedy o subjektivní zapříčiněnost vládou
- b) pasivní, též označovaný jako cyklický, deficit – zde mají hlavní vliv exogenní faktory, tento typ deficitu vzniká z objektivních příčin, tedy bez vůle vlády; může se jednat o hospodářský pokles, ale také o přírodní katastrofu – v krátkém období nelze tuto nerovnováhu efektivně řešit

²² HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 239

²³ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 92

²⁴ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 59

²⁵ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 58-59

²⁶ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 93

Oba tyto typy mohou vést ke vzniku výše uvedené situace, kdy příjmy klesají a zároveň výdaje rostou, avšak každý z typů je z jiné příčiny – aktivní ze subjektivní, pasivní z objektivní.²⁷

Důsledky krátkodobé fiskální nerovnováhy mohou být finanční, či makroekonomické. Finanční dopad je některými ekonomy hodnocen kladně z hlediska krátkodobého, a to proto, že dává možnost zmírnění vládního rozpočtového omezení v případě efektivních veřejných výdajových programů, či při vlivu silných exogenních faktorů. Z dlouhodobého hlediska je však deficit hodnocen negativně, jelikož musí být kryt. Makroekonomické důsledky deficitu hodnotí jak se změna HDP, inflace, nezaměstnanosti, nebo platební bilance promítne na deficitu.²⁸

V teorii se nejčastěji odlišují tři základní makroekonomické důsledky²⁹:

- 1) Neoklasická teorie – tato teorie uvádí, že makroekonomické důsledky jsou negativní a odmítá deficit. Klíčový je zde předpoklad, že tržní mechanismus může zajistit optimální alokaci a využití výrobních zdrojů v souvislosti s pružnými absolutními cenami a mzdami při stabilitě poměrných cen. Deficit bezprostředně ovlivňuje většinu proměnných.
- 2) Keynesiánská teorie – tato teorie věří v přesný opak, tedy že makroekonomické důsledky jsou pozitivní a deficit tedy doporučuje, ale pouze v určitých případech. V tomto případě se uvádí, že tržní mechanismus nemůže zajistit využití výrobních zdrojů. Věřící, že změna agregátní poptávky směřuje ke změně reálného agregátního výstupu a zaměstnanosti a to je podle této teorie klíčový faktor. Za účinný považuje tato teorie deficit díky jeho pozitivnímu vlivu na velikost HDP.
- 3) Neoricardiánská teorie – tato teorie je neutrální vůči deficitu, popírá makroekonomické důsledky. Tvrdí, že na růst agregátní poptávky ani na změnu úrokových sazeb nemá vliv rozpočtový deficit.

²⁷ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 59

²⁸ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 141-142

²⁹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 142

Ať je deficit aktivní, nebo pasivní, musí ho vláda financovat. Vláda může deficit financovat státními finančními aktivy (to jsou např. výnosy z privatizace). Jestliže však tato možnost pomine, zůstávají zde dvě další možnosti – dluhové a emisní financování deficitu. V případě dluhového financování deficitu se jedná o prodej státních cenných papírů, jako např. státní dluhopisy, či státní pokladniční poukázky, domácím, nebo zahraničním investorům. Tím se získají prostředky na financování vládních potřeb, což ovšem sníží reálnou spotřebu soukromých subjektů o daný úvěr vládě. Při nedostatečných soukromých úsporách se přistupuje k zahraničnímu zadlužení. To všechno vede k dlouhodobé fiskální nerovnováze, tedy k veřejnému dluhu. Růst dluhu je spojen s růstem úroků, které se projevují ve státním rozpočtu jako nutné výdaje. Druhou možností je emisní financování deficitu, kdy centrální banka nakupuje státní dluhopisy přímo od státu (což je ovšem legislativně omezeno kvůli rostoucí monetární bázi), nebo poskytne přímý úvěr. Nákup cenných papírů centrální bankou zapříčiní zvýšení peněz v oběhu způsobené změnou monetární báze a krytí deficitu úvěrovou emisí. To vše má dopad na agregátní cenovou hladinu a na pohyb úrokových sazeb.³⁰

3.2.2 Veřejný dluh

Veřejný dluh představuje dlouhodobou fiskální nerovnováhu, ale může vznikat také z převzetí závazků z minulosti či ze zadlužení mimorozpočtových fondů.³¹ Jeho růst je zapříčiněn dluhovým financováním rozpočtových deficitů či převzetím závazků soukromých subjektů státem.³²

V důsledku nadměrně dlouhé fiskální nerovnováhy se objevuje dluhová krize, pro kterou jsou charakteristické převažující závazky státu vůči zahraničí spolu s devalvací měny, která navyšuje úrokovou zátěž. V tomto případě se uskutečňuje rolování dluhu, což znamená, že nesplacená část splatných dluhopisů se emituje dluhopisy novými.³³

V dynamice růstu veřejného dluhu vůči HDP se rozlišuje veřejný dluh hrubý a veřejný dluh čistý. Čistý dluh je snižován částkou státních finančních aktiv, což jsou např. rezervy a účelové prostředky vlády vedené na účtech centrální banky, finanční

³⁰ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 95

³¹ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 60-61

³² STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol., *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 96

³³ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 60-61

rezervy na rizika vládních úvěrů, nebo například pohledávky vůči zahraničí, tedy cenné papíry, depozita, apod. Hrubý veřejný dluh pojímá souhrn závazků vládního sektoru celkově, bez ohledu na pohledávky státu.³⁴ Každý stát však vnímá čistý a hrubý dluh odlišně a proto nelze pro mezinárodní srovnávání používat velikost čistého dluhu, ale ukazatel dluhové kvóty, což představuje podíl veřejného hrubého dluhu na HDP.³⁵

V rámci Evropské unie se míra zadlužení státu hodnotí fiskálními maastrichtskými kritérii, konkrétně v oblasti veřejných financí kritériem schodku vládního sektoru k HDP v tržních cenách (maximálně 3%) a kritériem hrubého veřejného dluhu k HDP (maximálně 60%), kde hrubý dluh je v nominálních a HDP v tržních cenách. Obě kritéria se vykazují metodikou ESA 95.³⁶

Veřejný dluh je obvykle ve formě vládních dluhopisů – obligací – které domácí, nebo zahraniční ekonomické subjekty kupují a se kterými obchodují na kapitálovém trhu. Z hlediska doby splatnosti lze tyto obligace rozřadit na:

- krátkodobé – maximální doba splatnosti činí jeden rok, jedná se o státní pokladniční poukázky
- střednědobé – zde se doba splatnosti pohybuje od jednoho do deseti let
- dlouhodobé – v tomto případě se jedná o splatnost delší deseti let, tyto obligace se používají při mimořádných událostech, nebo na krytí finančně náročných veřejných programů

Ty dluhopisy, které nemají dobu splatnosti danou, se nazývají věčné dluhopisy. Tyto dluhopisy vyplácí kupony po neomezenou dobu a jejich cena je rovna součtu současných hodnot diskontovaných dluhopisů pomocí výnosu do splatnosti.³⁷

Další členění veřejného dluhu je možné z hlediska místa vzniku dluhového nástroje, a to na veřejný dluh vnitřní, označován též jako domácí, či veřejný dluh vnější, neboli

³⁴ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol.; *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*, s. 96

³⁵ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 144

³⁶ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 145-146

³⁷ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 145-146

zahraniční.³⁸ Rozložení dluhu mezi tyto dva typy se v jednotlivých zemích liší. V rozvojových zemích bývá vnitřní dluh převyšován vnějším, ve vyspělých naopak, tedy domácí dluh je vyšší než zahraniční. Hlavním faktorem je množství domácího kapitálu. V případě vnějšího zadlužení dochází k takzvané vynucené aktivizaci obchodní bilance, což znamená tlak na přebytek obchodní bilance vyvolaný splácenými úroky v cizí měně. Vysoký podíl zahraničního dluhu, může vést k dluhové krizi se značnými negativními vnitřními dopady. Avšak financování veřejného dluhu ze zahraničí je schopno snížit nežádoucí vliv vnitřního zadlužení na změnu domácí úrokové míry s vytěšňovacím efektem.³⁹

Faktory ovlivňující veřejný dluh jsou především⁴⁰:

- a) ekonomická situace – tu lze určit tempem růstu HDP, mírou nezaměstnanosti a výší úrokové míry; zde je důležitá i absolutní výše zadlužení, jelikož spolu s rostoucí mírou zadluženosti rostou také splátky dluhu (které tvoří mandatorní složku výdajů a zatěžují rozpočet), a z toho důvodu je složité udržet vyrovnaný či přebytkový rozpočet
- b) politická situace – zde je důležitý Downsův model politického cyklu, jelikož v období před volbami nastávají změny v oblasti veřejných rozpočtů, které vytvářejí rozpočtový deficit; tento faktor vysvětluje rozdílné výše dluhu zemí s podobnými ekonomickými podmínkami
- c) nastavení fiskálních pravidel – ty představují neustálý na příjmovou a také na výdajovou politiku vlády; pravidla musí být jednoznačná, závazná, umožňující veřejnou kontrolu a sankci za neplnění
- d) demografický vývoj

Proces, kdy se vytváří a udržuje strategie řízení veřejného dluhu na získání potřebných finančních zdrojů s ohledem na náklady, rizika a další vládou stanovené cíle, se označuje jako management veřejného dluhu. Jeho důležitost roste spolu s růstem dluhů

³⁸ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance, úvod do problematiky*, s. 484

³⁹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 146

⁴⁰ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 146-147

a nákladů s ním spojených. O formulaci doporučení, která by měla být dodržována při aplikaci managementu veřejného dluhu v konkrétní zemi, se postaraly mezinárodní organizace, jako například Světová banka, či Mezinárodní měnový fond. Tyto organizace se též tímto managementem zabývají. Nejdůležitějším cílem managementu je zajištění realizace finančních požadavků vlády s nízkými náklady a přijatelnou mírou rizika. Management veřejného dluhu chce takovou strukturu dluhu, jež minimalizuje riziko:

- tržní – vztahuje se ke změně tržních cen, která způsobuje změnu nákladů dluhové služby, tedy velikost dluhové služby je vázaná na dluhové portfolio
- refinanční – představuje speciální druh tržního rizika; nastává v momentě nutnosti refinancování části dluhu v každém roce novými emisemi, to způsobí změnu úrokové míry, která může vyvolat buď nárůst nákladů dluhové služby, či nastane nemožnost refinancování dluhu – oba tyto problémy mohou způsobit dluhovou krizi, či jí prohloubit
- likvidní – nezbytnost realizace finančních toků, které plynou ze závazků; objeví se v momentě, kdy se plní okamžité závazky, a je limitován objem likvidních aktiv
- úvěrové – nastává, když dlužník neplní povinnosti ohledně půjček či finančních smluv
- vypořádání – vztahuje se ke ztrátám vznikajícím ve vládě, kdy z kteréhokoliv důvodu (krom odepření plnění) protistrana neplní jisté závazky
- operační – sem patří chyby prováděné a zaznamenávané při transakcích, nedostatky a selhání při interních kontrolách, v rámci systému či služeb, riziko právní či dobrého jména, oslabení bezpečnosti, a také zde lze hovořit o živelných pohromách ovlivňujících obchodní činnost

Ve vyspělých zemích se zaměřují především na tržní riziko, které vyhodnocují a měří portfoliovými modely. Méně rozvinuté ekonomiky se soustředí na refinanční riziko.⁴¹

⁴¹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. a kol., *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*, s. 148-149

3.2.3 Státní dluh

Vymezení pojmu

Pod pojem státní dluh (též označovaný jako vládní) se představuje celková zadluženost vlády a lze ho definovat dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech jako „*souhrn státních finančních pasiv tvořených závazky státu, které vznikly ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiných závazků státu (jiné státní cenné papíry)*“.⁴² Do státního dluhu nepatří dluh mimorozpočtových fondů, prostředky sociálního či zdravotního pojištění, krajů ani obcí. Též sem nepatří státní záruky, jež jsou spravovány státním rozpočtem.⁴³

Stejně jako ve veřejném dluhu, i zde se dá rozlišit státní dluh na vnitřní a vnější. Vnitřní dluh, představuje závazek vůči domácím subjektům a ve své podstatě neznamena žádná břemeno, jelikož se dá říci, že „*dlužíme sami sobě*“⁴⁴. Další závazek, který může vzniknout, je vůči zahraničním subjektům, což představuje dluh vnější.

Formy státního dluhu

Celkový státní dluh může být rozdělen podle místa vzniku dluhového nástroje na dluh domácí a zahraniční, nebo dle obchodovatelnosti na finančních trzích na dluh obchodovatelný a neobchodovatelný. Do domácího dluhu patří státní pokladniční poukázky, státní dluhopisy střednědobé a dlouhodobé, nebo např. přijaté krátkodobé výpůjčky či repo operace. Zahraniční dluh zahrnuje zahraniční emise dluhopisů, úvěry přijaté od Evropské investiční banky (EIB) a vydané směnky k úhradě členství ve Světové bance či v Evropské bance pro obnovu a rozvoj. Obchodovatelný dluh je složen ze státních pokladničních poukázek, státních dluhopisů středně a dlouhodobých, zahraničních emisí dluhopisů a z ostatních zdrojů krytí. Za neobchodovatelný dluh se považuje např. bankovní úvěr od Evropské investiční banky.⁴⁵

Státní dluh může mít formu buď zaknihovanou (tzv. dematerializovanou) či formu materializovaných cenných papírů. Formou zaknihovanou je státní dluh zapsán do knih

⁴² SEVEROVÁ, L., BRČÁK, J., *Auspicia*, s. 32

⁴³ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

⁴⁴ SAMUELSON, P.A., NORDHAUS, W.D., *Ekonomie*, s. 385

⁴⁵ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

státního dluhu a obligace se evidují na účtech. Listinná forma materializovaných cenných papírů představuje tištěné státní dluhopisy (obligace).⁴⁶

Příčiny vzniku státního dluhu

Státní dluh vzniká kvůli schodku ve státním rozpočtu, kdy příjmy jsou převyšovány výdaji. Ze strany příjmové, to může být způsobeno mírou daňové služby, nedostačující základnou pro daně, nebo nevhodnými daňovými sazbami. Častěji je však důvod schodku na straně výdajů. V České republice je hlavní příčina nevyrovnaného státního rozpočtu výška mandatorních (povinných) výdajů.⁴⁷

Podle Pekové je vznik a výše rozpočtového deficitu ovlivňován jak vnitřními, tak vnějšími faktory. Mezi vnitřní, neboli endogenní, faktory patří:

- expanzivní charakter fiskální politiky, kdy vláda záměrně zvyšuje výdaje ze státního rozpočtu a snižuje daně
- časové rozložení výdajového šoku
- časové rozložení daňového zatížení
- vládní populismus

Naopak mezi vnější, neboli exogenní, faktory patří:

- kolísání tempa ekonomického růstu, hospodářský pokles, růst nezaměstnanosti
- růst cen základních surovin a cenové nůžky
- deprese ve světě
- růst úrokové míry (její vývoj)
- úrok z veřejného dluhu
- mimořádné události

Tyto dva faktory se liší především v zapojení vlády. Vnitřní faktory ovlivňují aktivní deficit. Tento deficit je záměrný a chtěný, vyvolaný vládou. Vnější faktory ovlivňují pasivní deficit, tedy takový, který vzniká nezávisle na vládních záměrech.⁴⁸

⁴⁶ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 488

⁴⁷ SEVEROVÁ, L., BRČÁK, J., *Auspicia*, s. 32

⁴⁸ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 468-470

Měření státního dluhu

Státní dluh lze zjistit pomocí dvou metod- GFS 1986 a ESA 95. Metodu GFS 1986 provádí Mezinárodní měnový fond pomocí vládní finanční statistiky. Metodu ESA 95 využívá Statistický úřad Evropské komise (Eurostat) pomocí národních účtů. Tato metoda poskytuje komplexnější pohled na hospodaření vlády, jelikož krom příjmů a výdajů sleduje také pohledávky a závazky.⁴⁹

Metoda GFS 1986

Metoda GFS 1986 (Government Finance Statistic) je tedy prováděna Mezinárodním měnovým fondem, což je zároveň také autor této metody, a zodpovědnost za ní nese Ministerstvo financí České republiky. Tato metoda se používá v rozpočtových dokumentech a také při fiskálních odhadech, jelikož je blízká národní metodice sledování příjmů, výdajů a deficitu státního rozpočtu a také dalších segmentů veřejných rozpočtů. Její výhodou je to, že data jsou dostupná v krátkém čase po skončení sledovaného období a náročnost na zdrojová data je nízká. Dále umožňuje včasné vytváření fiskálních odhadů. Přímou vazbu na rozpočty státních fondů, schvalovaný státní rozpočet a další segmenty veřejných rozpočtů, a proto se saldo vládního sektoru v rozpočtových dokumentech uvádí právě touto metodou. Tento přístup se používá také při koncipování reformy veřejných rozpočtů.⁵⁰

Metoda ESA 95

Metoda ESA 95 (European System of Integrated Economic Accounts) se používá k výpočtu maastrichtských konvergenčních kritérií vládního deficitu a dluhu. Eurostat tuto metodu průběžně aktualizuje, čímž zároveň kontroluje její využívání v jednotlivých státech. Národní statistický úřad zodpovídá za dodržování tohoto standardu, pro Českou republiku je to Český statistický úřad. Orgánům Evropské Unie Český statistický úřad předkládá dokumenty obsahující údaje o hospodaření vládního sektoru v metodě ESA. Především jde o Fiskální notifikaci vládního deficitu a dluhu, která se předkládá dvakrát za rok, 1. dubna a 1. října, Evropské komisi. V jejím rámci zhotovuje Český statistický úřad

⁴⁹ ČERVENKA, M., *Soustava veřejných rozpočtů*, s. 61-62

⁵⁰ <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

údaje vztahující se k minulosti a Ministerstvo financí odhad pro běžný rok. Dále z notifikovaných údajů vzniká Konvergenční program obsahující odhady Ministerstva financí v delším časovém období.⁵¹ Struktura dluhu se podle této metodiky vykazuje pomocí instrumentů jeho krytí, tedy pomocí cenných papírů, půjček, oběživ a vkladů.⁵²

Rozdíly v metodách

Hlavní rozdíl mezi dvěma výše zmíněnými metodami je především ve vymezení vládního sektoru. Metoda ESA 95 obsahuje více subjektů, jako např. Podpůrný lesnický a garanční fond, Správu železniční a dopravní cesty, veřejné vysoké školy a další. V metodě GFS 1986 jsou tyto instituce zachyceny pomocí odvodů a dotací (tedy příjmů a výdajů veřejných rozpočtů), metoda ESA 95 zachycuje jejich hospodaření celkově. Dalším rozdílem je, že metoda ESA 95 zachází s daty na aktuálním principu, zatímco metoda GFS 1986 je postavena na bázi peněžních toků. Rozdíl je také například v odpisech dluhu státu, kdy metoda ESA 95 snížením dluhu zároveň sníží deficit, zatímco GFS 1986 pouze sníží dluh a neovlivní deficit vládního sektoru. Tyto a mnohé další rozdíly vedou k odlišným výsledkům a z toho důvodu vznikla nová metoda GFS 2001, jejíž postupné zavádění a následný plný přechod by měl výsledky hospodaření státu v obou metodách sblížit.⁵³

Řízení státního dluhu

Řízení státního dluhu má od 1. října 2003 na starosti Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku, což je organizační součást Ministerstva financí České republiky.⁵⁴ Tento odbor řídí první náměstek ministra a má tři oddělení⁵⁵:

- 1) Oddělení Financování a řízení portfolia – zde se buduje strategie na hrazení státního dluhu (případně finančního majetku) a také na jeho řízení, zpětně se odkupují a vyměňují státní dluhopisy, sjednávají se domácí i zahraniční půjčky od finančních

⁵¹ <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

⁵² PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 500

⁵³ <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

⁵⁴ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/odbor-rizeni-statniho-dluhu>

⁵⁵ DVORÁK, P., *Veřejné finance, Fiskální nerovnováha a finanční krize*, s. 84-87

institucí, formují se zde koncepce i programy týkající se vládních výpůjček, vede se sjednocené portfolio státních závazků, ba se zde formuje politika na řízení rizik

- 2) Oddělení Správa státního dluhu – zde se spravuje kapitola Státního dluhu, vede se účetnictví státního dluhu a veřejného majetku, připravují se, provádí a monitorují platby na plnění závazků státního dluhu, a také se zde analyzuje a odhaduje stav státní pokladny
- 3) Oddělení Správa finančního majetku – toto oddělení spravuje kapitolu Operace státních finančních aktiv, dohlíží na dodržování předpisů okolo státního dluhu, zastupuje ministerstvo u výkonu spoluvlastnických práv státu či vede finanční bilanci státních fondů, které také aktualizuje a určuje množství potřeb a rizik jejich financování

Za hlavní cíl si Ministerstvo financí klade platit závazky při co nejnižších nákladech při akceptovatelné míře rizika. Od toho se odvíjí další cíle, jako např. rozvoj domácích finančních zdrojů, které lze zajistit rozvojem tržní infrastruktury ve všech částech. Žádný z cílů však nesmí být v rozporu s cílem hlavním. Tyto obecné cíle se prodiskutují v souvislosti s veřejností a finančním trhem a jsou dále konkretizovány. Jako výsledek vzejde dluhová strategie. Tato strategie se neustále vyvíjí. Dluhová strategie formuluje kvantitativní kritéria. Ministerstvo financí zveřejnilo v roce 2000 první kritéria. Jednalo se hlavně o snižování podílu státních pokladničních poukázek na obchodovatelném dluhu z původních 60% na hranici jedné třetiny. Dalším kritériem bylo snížení podílu neobchodovatelného státního dluhu z celkového státního dluhu, nebo prodloužení doby splatnosti státního dluhu.⁵⁶

Pomocí strategických cílů se provádí praktické řízení státního dluhu a to od roku 2004. Tyto cíle jsou stanoveny Ministerstvem financí na základě vlastních finančních analýz dluhového portfolia a také na základě zkušeností zemí OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development). Z dlouhodobého hlediska se prostor pro řízení portfolia státního dluhu vymezuje pomocí plnění strategických cílů. Řízení rizik a stanovení jejich limitů a kritérií představuje jádro plánování alternativních dluhových strategií. Řízení rizik zaručuje realizaci minimalizace nákladů v rámci limitů, které jsou

⁵⁶ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/cile-a-kriteria>

dlouhodobě udržitelné. Tyto limity mají za úkol minimalizaci negativních národohospodářských dopadů struktury dluhového portfolia v případě, že se ekonomika vyvíjí krizově, či v případě, kdy se na finančním trhu objevují extrémní turbulence. Limity jsou nastavovány Ministerstvem financí v souladu s mezinárodní praxí. Zvolená dluhová strategie nesmí vyvolat ekonomickou či finanční krizi státu.⁵⁷

Finanční nástroje

Hrazení státního dluhu se provádí prostřednictvím finančních prostředků. Vláda má několik možností, jak krýt dluh. Může vydávat cenné papíry, státní obligace. Také může vytvořit závazek vůči Evropské centrální bance nebo například Mezinárodnímu měnovému fondu, tedy provést půjčku v zahraničí. Poslední možnost je otisknout nové peníze. Z toho tedy vyplývá, že má obecně dvě možnosti – půjčit si, či emitovat nové peníze. Druhá z možností, také nazývána jako monetizace peněz, je nejhorší, jelikož směřuje ke zvyšování inflace, případně k roztočení inflační spirály. Může ale také dojít ke specifickému typu krytí dluhu, tzv. refinancování. To znamená, že současný dluh se splácí dluhem dalším, což nejen že zatěžuje současnou, ale i budoucí ekonomiku. To způsobuje hned dva důsledky. Prvním z nich je dluhová služba, což znamená, že vláda je povinna provést platbu za neuhrazený dluh a to každý rok. Dalším důsledkem jsou náklady příležitosti, což představuje zboží a služby, které reprezentují možnost produkce, kdyby nenastal dluh. Vše výše uvedené s sebou přináší mnoho hospodářských problémů a proto jediná možnost zastavení navyšování státního dluhu je vyrovnaní rozpočtu pomocí stropů rozpočtového deficitu, tedy zvyšovat příjmy (zvyšováním daní) a snižovat výdaje.⁵⁸

K finančním nástrojům patří státní dluhopisy, státní pokladniční poukázky, repo operace, derivátové operace či přímé úvěry státu.

Státní dluhopisy

Státní dluhopisy může dle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, vydávat Ministerstvo financí, které zastupuje Českou republiku. Dluhopisy, které mají splatnost do 1 roku, se prodávají na peněžním trhu, jsou krátkodobé k financování krátkodobého

⁵⁷ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/cile-a-kriteria>

⁵⁸ TULEJA, P., MAJEROVÁ, I., NEZVAL, P., *Základy makroekonomie: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty*, s. 189-193

státního dluhu. Příkladem můžou být státní pokladniční poukázky. Dluhopisy se splatností nad 1 rok se prodávají na kapitálovém trhu, financují dlouhodobý státní dluh a v případě, kdy je schválen schodkový státní rozpočet mohou financovat též krátkodobý dluh. Emisní kalendáře obou těchto typů vydává Ministerstvo financí druhé či třetí pracovní pondělí v měsíci, které předchází příslušnému měsíci, neoznámí-li či nerozhodne-li ministerstvo v odůvodněném případě jinak.⁵⁹

Státní pokladniční poukázky, též označované jako SPP, jsou výše zmíněné krátkodobé státní dluhopisy. Jsou vydávané bez kupónů ve splatnostech 13, 26, 39 a 52 týdnů. SPP se prodávají za nižší cenu, než je jmenovitá hodnota, která u SPP činí 1 milion Kč. Jejich výnos se vypočítává podle standartu ACT/360. Česká národní banka má na starosti evidenci majitelů. Koupit je mohou jen členové primárních dealerů českých státních dluhopisů, prostřednictvím aukcí, které se vyhlašují na internetových stránkách České národní banky a Ministerstva financí a oznamují je agentury jako je Reuters, Bloomberg, či jiná komunikační média.⁶⁰

Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, též označovány jako SDD, jsou zaknihované cenné papíry, které mají dobu splatnosti delší než 3 roky a jejich jmenovitá hodnota činí 10 000 Kč. Výnos se vypočítává dle standartu 30E/360, ACT/360 či ACT/ACT ICMA. Jejich evidenci vede Centrální depozitář cenných papírů, a.s. Stejně jako u SPP jsou určeny pouze pro členy primárních dealerů českých státních dluhopisů, také prostřednictvím aukcí, které jsou vyhlašovány a oznamovány stejně jako SPP.⁶¹

Spořicí státní dluhopisy jsou zaknihované cenné papíry a na rozdíl od SDD veřejně neobchodovatelné a nabízí se především menším investorům, hlavně občanům z České republiky. Výnos se vypočítává dle standartu ACT/ACT. Jejich jmenovitá hodnota činí 1 Kč. Jedná se o dlouhodobé státní dluhopisy, tedy jejich doba splatnosti je vyšší než 1 rok. Jejich evidence je vedena Ministerstvem financí.⁶² Mezi typy spořicí státních dluhopisů patří diskontovaný spořicí státní dluhopis, prémiový spořicí státní dluhopis, kuponový

⁵⁹ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁶⁰ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁶¹ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁶² <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

spořicí státní dluhopis, reinvestiční spořicí státní dluhopis, variabilní spořicí státní dluhopis a proti-inflační spořicí státní dluhopis.⁶³

Derivátové a repo operace

Dle zákona o rozpočtových pravidlech se repo operace užívají k řízení likvidity.⁶⁴ Jde o proces, kdy se Českou národní bankou převezme přebytečná likvidita od bank a ČNB jim předá dohodnuté cenné papíry jako kolaterál. Reverzní transakce probíhá po uplynutí splatné doby. Jedná se o vrácení poskytnutého kolaterálu České národní bance a vrácení dohodnuté jistiny zvýšené o dohodnutý úrok věřitelské bance od České národní banky. Trvání těchto operací je zpravidla 14 dní, což se z hlediska měnové politiky chápe jako klíčová dvoutýdenní repo sazba. Existují však i repo operace s kratší dobou trvání.⁶⁵

Pomocí derivátových operací se řídí rizika finančních toků dluhové služby centrální vlády vzhledem k výdajům státního rozpočtu. Obchody jsou ujednávány specializovaným oddělením Ministerstva financí Řízení rizik a strategie portfolia pouze s mezinárodními a tuzemskými subjekty, které jsou hodnoceny nejméně A/A2 pomocí ratingového hodnocení, a které mají uzavřenou dohodu ISDA Master Agreement s Ministerstvem financí. Tato smlouva je nastavena tak, aby nezvýhodňovala žádný subjekt. Přísně je hlídáno, aby Ministerstvo financí vstupovalo pouze do obchodů, které může tržně přeceňovat a modelovat pomocí svých analytických prostředků a know-how tak, aby parametry veškerých operací byly pravidelně monitorovány a reportovány, a aby operace samotné byly uvážlivě zařazeny do dluhového portfolia.⁶⁶

Důsledky státního dluhu

Podle Dvořáka jsou nejvýznamnějšími důsledky zadlužení důsledky fiskální a rozpočtové.⁶⁷ Peková mimo to rozlišuje důsledky deficitního rozpočtu podle času. Tedy důsledky z krátkodobého hlediska označuje za pozitivní, jelikož eliminují vlivy exogenních faktorů na objem výdajů. Příkladem v tomto případě mohou být, mimo jiné, přírodní katastrofy. Pozitivním důsledkem může být také financování efektivních

⁶³ <http://www.sporicidluhopisycr.cz/>

⁶⁴ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁶⁵ https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/

⁶⁶ <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁶⁷ DVOŘÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 80

veřejných výdajových programů prostřednictvím finančních prostředků kryjících deficit, ale pouze v situaci, kdy úroková míra dluhu je nižší než míra výnosu projektu. Naopak z hlediska dlouhodobého označuje Peková důsledky deficitu jako negativní, jelikož takový deficit směřuje k růstu dluhu, čímž se dluhová služba stává břemenem pro rozpočet. A také deficit z dlouhodobého hlediska vyvolává inflační tlaky.⁶⁸

Rozpočtové důsledky

V případě rozpočtových důsledků je negativní vliv zadlužení dán jeho zpětným působením na nerovnováhu státního rozpočtu. Ke krytí dluhu se většinou používá tzv. dluhový způsob, u kterého je povinnost hradit úroky rozpočtových výdajů, čímž se propojí rozpočtový a dluhový problém. Důsledkem rostoucích úrokových výdajů při určité výši relativní váhy veřejného dluhu je vznik trvalého rozpočtového deficitu.⁶⁹ Dalším rozpočtovým důsledkem může být, že vláda nemůže ovlivnit vnější faktor, který je v tomto případě představován úrokovými náklady zděděného veřejného dluhu. To vede ke vzniku dlouhodobých rozpočtových deficitů a tím k nárůstu zadlužení. I při nulovém primárním deficitu (nebo při mírném přebytku) vede tato situace k růstu podílu dluhu na HDP.⁷⁰

Fiskální důsledky

Fiskálním důsledkem může být, že prostor pro aktivní fiskální politiku vlády je zužován. Podíl aktivní složky celkového deficitu v tomto případě klesá, zatímco podíl pasivního deficitu se zvyšuje. Tento vývoj působí vážné důsledky ve vládním rozhodovacím procesu týkajícího se veřejných financí. Rostoucí objem dluhu vyvolá omezení prostoru vládní fiskální politiky. Ve vládním fiskálním rozhodování se stane vynucenou prioritou omezování relativní váhy dluhu, což většina států považuje za nepříjemné. K těmto státům se řadí například Německo, či Francie. Nepříjemnosti se mohou týkat například vysoké nezaměstnanosti.⁷¹

⁶⁸ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 470-471

⁶⁹ DVOŘÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 80

⁷⁰ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 492

⁷¹ DVOŘÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 81

Redistribuční důsledky

S redistribučními důsledky se jedná o situaci, ve které je nominální hodnota státních cenných papírů, které se využívají ke krytí státního dluhu, příliš velká, což způsobí, že většina domácností si jejich nákup nemůže dovolit. Tím dojde k přerozdělení části finančních prostředků z veřejných rozpočtů mezi „bohaté“ subjekty, které je získají skrze úroky dluhu. V této situaci daně platí všechny subjekty, avšak vydělávají jen bohaté subjekty na úrocích dluhu. V případě vnějšího dluhu, způsobí odliv výnosů z úroku do zahraničí pokles bohatství dané země.⁷²

Možnosti řešení státního dluhu

Mezi jedno z velice diskutovaných témat hospodářské politiky patří také problematika dluhu. Najít konkrétní možnost řešení a snížit nadměrný dluh patří k základním a klíčovým úlohám.⁷³

Pasivní možnosti řešení

Užitím vlivu pozitivních exogenních faktorů, které způsobují snížení dluhu bez zásahu vlády, lze dosáhnout redukce dluhu. Jedná se především o následující vlivy pozitivních exogenních faktorů⁷⁴:

- Tempo ekonomického růstu – Podíl dluhu na HDP je redukován tempem ekonomického růstu, které výrazně a dlouhodobě převyšuje efektivní reálnou úrokovou sazbu z dluhu
- Inflace – Inflace má vliv na pokles reálné hodnoty dluhu za určitých podmínek. Podíl dluhu na HDP však neovlivňuje.⁷⁵
- Zahraniční pomoc v podobě grantů a darů, prominutí úroků z dluhu, prominutí zahraničního dluhu (části či celého)

⁷² PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: úvod do problematiky*, s. 492

⁷³ DVOŘÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 83

⁷⁴ DVOŘÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 84

⁷⁵ DVOŘÁK, P., *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, s. 140

Snadný způsob řešení krátkodobé fiskální nerovnováhy představuje pro mnoho vlád využití dluhových instrumentů, což umožní, že se dluhový problém přenesení za konečný horizont. Z hlediska dlouhodobého jde však jen o odklad a přenesení dluhového problému spolu s jeho důsledky na budoucí generace. Pro vládu je velice složité nalézt řešení, musí provádět radikální a většinou i nepopulární kroky, jako je například získání potřebné politické podpory. K neochotě vlády řešit dluhový problém přispívá mnoho faktorů, ke kterým patří mimo jiné omezení vládního horizontu, či politický tlak lobby. Pokud se ovšem vláda i přese všechno rozhodne dluhový problém řešit, jsou zde možné následující alternativy⁷⁶:

1. První z alternativ je rozpočtové řešení. Zde se jedná o splacení dluhu pomocí přebytků běžného rozpočtu. V praxi by využití tohoto opatření znamenalo, že se bude realizovat řada restriktivních opatření v rozpočtových výdajích. Tyto opatření, které vedou ke snižování výdajů, však mohou vést k vážným ekonomickým problémům a recesím, jako je například nárůst nezaměstnanosti.
2. Další alternativu představuje mimořádná veřejná dávka. Její jednorázové uvalení z kapitálu je určené na umoření dluhu spolu s jeho likvidací. Toto řešení má jak své odpůrce, tak příznivce.
3. Monetární řešení znamená monetizaci dluhu, tedy umoření dluhu inflační daní. Toto řešení by způsobilo zvýšení peněžní nabídky, což vede k růstu inflace. V případě, že existují nezávislé centrální banky s protiinflační měnovou politikou, je toto řešení prakticky neprosaditelné.
4. Administrativní řešení představuje nejradikálnější možnost. Jde o administrativní snížení, případně likvidaci dluhu. Tím by mohlo být například, kdyby nová vláda odmítla uznat existující dluh. Jde o ekonomicky riskantní řešení, jelikož se přímo poškozují věřitel. Při neplacení dluhu vláda (a vůbec celá země) ztrácí svou důvěryhodnost.

⁷⁶ DVORÁK, P., *Vybrané problémy hospodářské politiky*, s. 85-86

5. Použití výnosů z privatizace, případně využití výnosů státních aktiv snižuje relativní váhu dluhu. Nebezpečí populistického chování vlády využívající výnosy z prodeje státního majetku ke krátkodobému snížení rozpočtové tenze, vzniká důsledkem fiskálně motivované privatizace. Problém pro toto řešení představuje rozsah použitelného státního majetku. Mimo to tím, že vláda privatizuje ziskové firmy, se připravuje o budoucí výnosy.

Vývoj a struktura státního dluhu

Většinou se státní dluh sleduje celkově. Je však možné ho rozdělit na vnitřní a vnější a sledovat i jeho dílčí části.

Jak je patrné z následujících tabulek 1 a 2, celkový státní dluh má rostoucí tendenci. Výjimku tvoří první tři roky (1993-1995), kdy státní dluh klesal, i když nepatrně. Od té doby neustále stoupá, v letech 1996 - 2012 prudce – v řádu desítek až stovek mld. Kč. Rozdíl mezi rokem 1995 a rokem 2012 činí 1 513,2 mld. Kč. Prudké stoupání zastavil až rok 2013, konkrétně pokles státních pokladničních poukázek, který pokračoval i následující rok (2014). Rok 2014 k tomu ještě zaznamenal pokles spořicíh státních dluhopisů, zahraničních emisních dluhopisů i půjček od Evropské investiční banky. Z roku 2013 na rok 2014 tak státní dluh klesl poprvé od roku 1995 a to o 19,6 mld. Kč. Nejnižší částky, 154,4 mld. Kč, dosahoval celkový státní dluh v roce 1995. Nejvyšší byl v roce 2014, kdy dosahoval 1 663,7 mld. Kč.

Vnitřní státní dluh, neustále stoupá. Jeho vnitřní struktura zaznamenává sice výkyvy, avšak jako celek je vnitřní dluh rostoucí. Nejnižší částky tedy dosahoval v roce 1993, konkrétně 86,4 mld. Kč. Nejvyšší byl v roce 2014, kdy činil 1 363,7 mld. Kč.

Zahraniční státní dluh by se dal rozdělit do dvou fází. V první fázi, tedy v letech 1993 až 2001 klesal a splácel zároveň převzaté závazky od ČSOB. Od roku 2002 do roku 2013, což by se dalo nazvat fází číslo dvě, začal růst, především kvůli rostoucím závazkům vůči Evropské investiční bance, které do roku 2002 neexistovaly. Z roku 2013 na rok 2014, stejně jako celkový státní dluh, zaznamenal pokles a to jako celek, tak i jeho jednotlivé části. Nejnižší částky dosahoval vnější dluh v roce 2001, kdy činil 8,8 mld. Kč. Naopak nejvyšší byl v roce 2013, kdy dosáhl výše 395,2 mld. Kč.

Tabulka 1: Struktura a vývoj státního dluhu, část 1

mld. Kč	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
VNITŘNÍ DLUH	86,4	90,2	101,2	110,9	134,8	170,0	207,1	269,6	336,2	386,7	479,9	522,6
Státní pokladniční poukázky	17,0	23,8	42,0	62,6	70,9	99,8	130,1	165,3	186,6	164,1	160,6	125,5
Státní dluhopisy středně a dlouhodobé	19,5	28,3	41,7	43,9	57,9	70,0	77,0	104,3	149,6	222,6	319,3	397,0
Ostatní zdroje	49,9	38,1	17,6	4,3	6,0	0,2	0	0	0	0	0	0
VNĚJŠÍ DLUH	72,4	67,1	53,1	44,3	38,3	24,6	21,2	19,7	8,8	9,2	13,3	70,3
Zahraniční emise dluhopisů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48,8
Půjčky na podporu platební bilance	24,4	24,5	23,8	23,3	20,9	11,4	11,3	9,6	7,2	5,2	0	0
Půjčky od EIB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2,5	11,7	20,7
Závazky převzaté od ČSOB v konvertibilních měnách	38,4	33,0	19,8	11,5	7,8	3,4	0,1	0,1	0	0	0	0
Závazky převzaté od ČSOB v nekonvertibilních měnách	8,9	8,9	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,9	0,1	0	0	0
Směnky	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	1	1,1	1,2	1,5	1,6	1,6	0,9
CELKEM	158,8	157,3	154,4	155,2	173,1	194,7	228,4	289,3	345,0	395,9	493,2	592,9

Zdroj: www.mfcr.cz [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 1 zobrazuje strukturu státního dluhu a také výši vnitřního a vnějšího dluhu, i státního dluhu celkem od roku 1993 do roku 2004.

Tabulka 2: Struktura a vývoj státního dluhu, část 2

mld. Kč	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VNITŘNÍ DLUH	581,8	680,9	769,3	814,3	926,7	1 036,3	1 182,2	1 287,3	1 288,1	1 363,7
Státní pokladniční poukázky	94,2	89,6	82,2	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9	107,6
Spořicí státní dluhopisy	0	0	0	0	0	0	20,4	56,2	87,6	77,8
Státní dluhopisy středně a dlouhodobé	487,5	588,9	687,1	735,6	838,5	923,0	999,1	1 042,0	1 079,7	1 175,7
Ostatní zdroje	0	2,4	0	0	0	0	0	0	0	2,5
VNĚJŠÍ DLUH	109,4	121,6	123,0	185,5	251,5	307,8	317,2	380,3	395,2	300,0
Zahraniční emise dluhopisů	78,9	84,1	83,7	137,9	193,0	240,3	245,7	310,3	323,7	239,6
Půjčky od EIB	29,7	36,7	38,7	46,8	57,9	67,2	71,3	70,0	71,5	60,4
Směnky	0,8	0,8	0,6	0,8	0,6	0,3	0,1	0	0	0
CELKEM	691,2	802,5	892,3	999,8	1 178,2	1 344,1	1 499,4	1 667,6	1 683,3	1 663,7

Zdroj: www.mfcr.cz [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 2 zobrazuje strukturu státního dluhu a také výši vnitřního a vnějšího dluhu, i státního dluhu celkem od roku 2005 do roku 2014.

Predikce

Na základě vývoje státního dluhu České republiky lze odhadovat, jak se bude vyvíjet dále. Každá vláda se snaží o snížení státního dluhu, ale ne každé se to může dařit a to právě kvůli ekonomickému růstu či poklesu. V předchozích letech se nacházela ekonomika České republiky v recesi, a tudíž se státní dluh nedařilo snížit. Současné vládě se podařilo státní dluh snížit v roce 2014 a následně i v prvním čtvrtletí roku 2015. Je to díky snaze o snižování výdajů ze státní pokladny a také díky snaze dosáhnout co největších příjmů do státní pokladny. Mimo to ale především hlavně díky faktu, že ekonomika se nachází ve fázi růstu. Díky tomu se tedy dá předpokládat, že do budoucna státní dluh bude dále klesat.

3.3 Evropská unie

Pod pojmem Evropská unie se skrývá jedna ze světových ekonomik. Specifická je především proto, že klade politické a strategické aspekty před ekonomickou efektivnost. Skládá se pouze ze států Evropy.⁷⁷ Jejím hlavním cílem je mír a spolupráce členských států, hospodářská a sociální solidarita a společné hodnoty pro všechny Evropany.⁷⁸

Sjednocování států začalo již v roce 1950, kdy vzniklo tzv. Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Tehdy bylo šest členských států, konkrétně Nizozemsko, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Francie. V roce 1957 ESUO zřizuje Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom). Rok 1967 přinesl spojení ESUO, EHS a Euratom a tím zapříčiněný vznik Evropského společenství (ES).⁷⁹ Dále se přidávaly další evropské státy a v roce 1993 s podpisem Maastrichtské smlouvy vznikla Evropská unie.⁸⁰

Členským státem se může stát každý evropský stát, který má stabilní orgány, které zaručují demokracii, je to právní stát, ochraňuje lidská práva a má úctu k menšinám. Dále to musí být stát, kterému funguje hospodářství a je konkurenceschopný vůči tlakům a tržním silám v Unii. Také musí být schopný podporovat cíle EU a mít veřejnou správu,

⁷⁷ http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_cs.htm

⁷⁸ FONTAINE, P., *Evropa ve 12 lekcích*, s. 3

⁷⁹ <http://www.eu-eu.euweb.cz/Historie.htm>

⁸⁰ FONTAINE, P., *Evropa ve 12 lekcích*, s. 7

kteřá je schopná provádět a spravovat právní předpisy Unie v praxi.⁸¹ Aktuálně má Evropská unie 28 členských států (viz příloha B). Tyto státy a jejich občané tvoří základ Evropské unie.⁸² Dalšíh 5 států je v seznamu kandidátských zemí. To znamená, že už začaly se začleňováním právních předpisů Evropské unie do svých systémů. Do těchto států se řadí Albánie, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Černá Hora, Srbsko a Turecko. Další kandidátskou zemí by mohl být Island, ten však v březnu roku 2013 pozastavil jednávání s EU ohledně vstoupení.⁸³

Jedním z cílů Evropské unie je také společná měna – euro. Proto vznikla tzv. eurozóna, do které vstupují státy, které ze své měnové jednotky přešli na euro. Aby státy do této zóny mohly vstoupit, musí splňovat takzvaná konvergenční kritéria. Mezi ně patří⁸⁴:

1. dlouhodobá cenová stabilita – průměrná roční míra inflace nesmí překročit míru inflace maximálně tří členských států, které mají nejnižší průměrnou míru inflace, o více než 1,5%
2. nesmí se dosahovat nadměrného rozpočtového deficitu, tedy státní dluh musí být menší než 60% HDP
3. stát nesmí v Evropském měnovém systému zapříčinit napětí ve směnných kurzech po dobu dvou let, tedy nesmí sám devalvovat kurz vůči jakékoliv měně členského státu
4. úroková sazba státních dluhopisů z dlouhodobého hlediska může dosáhnout maximálně o 2% výš než ve třech cenově nejstabilnějších státech

Každý stát je povinen směřovat ke splnění těchto kritérií a k následnému vstupu do zóny. V roce 2002 vstoupilo do eurozóny Německo, Belgie, Irsko, Španělsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko Finsko a Řecko. Rok poté se z bezhotovostního eura stalo hotovostní. Dále se přidalo v roce 2007 Slovinsko, v roce 2008 Kypr a Malta, v roce 2009 Slovensko, 2011 Estonsko, 2014 Lotyšsko a zatím

⁸¹ FONTAINE, P., *Evropa ve 12 lekcích*, s. 8-9

⁸² *How the European Union works*, s. 3

⁸³ *The European Union: facts and figures*, s. 13

⁸⁴ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol., *Veřejné finance*, s. 282-283

posledním členem eurozóny se stala Litva v roce 2015.⁸⁵ Ostatní členské státy patří mezi tzv. státy, na které se vztahuje výjimka, a jedná se o státy nesplňující podmínky pro to, aby mohly zavést jednotnou měnu euro.⁸⁶ Hospodářská a měnová unie se stará o rovnovážnost a udržitelnost hospodářského růstu v Evropské unii. Patří sem měnová a fiskální politika.⁸⁷

3.4 Státní dluh vybraných států EU

Pro tuto práci bylo vybráno 6 států Evropské unie. Dva státy s přibližně stejnou rozlohou jako má Česká republika pro srovnání. Dále Německo, jelikož s ním Česká republika spolupracuje. A poslední Itálie, Portugalsko a Řecko, jelikož jsou to nejvíce zadlužené státy.

Česká republika má 78 865 km². Podobně rozlehlé jako Česká republika je Rakousko s rozlohou 83 879 km² a Litva s 64 559 km².⁸⁸

Období pro sledování vývoje státního dluhu vybraných členských států Evropské unie je posledních 15 let, tedy od roku 2000 do roku 2014.

Rakouský státní dluh celých 15 let bez výjimky roste. Nejnižší, 140 419,8 milionů euro, byl tedy v roce 2000 a nejvyšší, 278 088,8 milionů euro, v roce 2014. Pokud se však na státní dluh nahlédne v podílu na HDP, tak se v Rakousku od roku 2000 do roku 2008 pohyboval od 60 do 70%. V roce 2009 vzrostl na 79,7% a od roku 2010 do roku 2014 se pohybuje kolem 80%.

Stejně jako Rakousko, je na tom se stáním dluhem také Litva. Její státní dluh tedy má také rostoucí tendenci, která se 15 let nezměnila. Částka 2 912,1 milionů euro zastupuje nejvyšší hodnotu, které se dosáhlo v roce 2000. 14 826,3 milionů euro je částka nejvyšší, dosažená v roce 2014. V podílech na HDP se státní dluh Litvy pohybuje velice nízko. Od roku 2000 do roku 2007 hodnoty kolísaly od 8 do 14 %, v roce 2008 prudce vzrostly o 10%, v roce 2009 dokonce o 18% a v roce 2010 o 11%. Poté už hodnoty klesaly, až z

⁸⁵ *The European Union: facts and figures*, s. 14-69

⁸⁶ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M., *Česká republika a EU: Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*, s. 172-173

⁸⁷ *Hospodářská a měnová unie a euro: Stabilita, růst a blahobyt v celé Evropě*, s. 5

⁸⁸ *The European Union: facts and figures*, s. 19, 41, 53

roku 2013 na roku 2014 vzrostly, avšak o pouhé 1%. V roce 2014 tedy státní dluh v podílu na HDP činil 40,6%.

V Německu měl státní dluh také rostoucí tendenci. Ta ale byla ukončena rokem 2013, kdy státní dluh dosahoval oproti minulému roku o 13 792 milionů euro méně. Z roku 2013 na rok 2014 však státní dluh opět vzrostl. Nejnižší částku si tedy státní dluh Německa zapsal v roce 2000, kdy dosahoval 1 246 974,6 milionů euro. Naopak nejvyšší částky dosáhl v roce 2012 - 2 179 813,1 milionů euro. Pokud se na státní dluh pohlédne v podílu na HDP, hodnoty nijak prudce neklesají ani nerostou. V roce 2000 tedy dosahoval státní dluh v podílu na HDP 58% a v roce 2014 74,9%.

Státní dluh Itálie má, stejně jako Rakousko a Litva, rostoucí tendenci, která nebyla po dobu patnácti let narušena. Částky 1 302 586,6 milionů euro dosáhl státní dluh Itálie v roce 2000 a je to částka nejnižší. Opakem je tomu částka nejvyšší, 2 134 920,1 milionů euro, které dosáhl státní dluh Itálie v roce 2014. V podílech na HDP se státní dluh Itálie pohybuje ve vysokých procentech, avšak nijak prudce neklesá ani neroste, podobně jako v Německu. V roce 2000 dosahoval státní dluh 105,1% HDP a v roce 2014 činil 132,3% HDP.

Portugalský státní dluh, stejně jako rakouský nebo litevský, posledních 15 let neustále roste. Nejnižší byl v roce 2000, kdy dosahoval 64,640.5 milion eur. Nejvyšší byl v roce 2014, kdy činil 225,766.6 milion eur. V podílu na HDP státní dluh také neustále rostl. Výjimku představuje pouze rok 2007, kdy zadluženost Portugalska klesla o 0,8%. Od roku 2000 do roku 2014 vzrostla zadluženost Portugalska o 79,9%.

Státní dluh Řecka měl rostoucí tendenci až do roku 2012, kdy státní dluh klesl o 51 189 milion eur. Od té doby však opět roste. Nejnižší hodnoty tedy dosahoval v roce 2000, kdy státní dluh činil 147 898 milion eur. Nejvyšší hodnoty dosahoval v roce 2011 a činil 356 003 milion eur. V podílu na HDP se státní dluh Řecka pohybuje už 15 let nad 100 procenty. Z roku 2008 na rok 2009 vzrostla tato hodnota o 17,3%, rok poté o 19,5% a rok na to dokonce o 25,8%. Z roku 2011 na rok 2012 klesla tato hodnota ze 172% na 159,4%. V roce 2013 to bylo už 177% a v roce 2014 dokonce 178,6%.

Tabulka 3: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 1

% HDP	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Česká republika	17,0	22,8	25,9	28,1	28,5	28,0	27,9	27,8
Rakousko	65,9	66,5	66,3	65,5	64,8	68,3	67,0	64,8
Litva	12,1	13,9	13,2	13,9	14,3	11,8	9,9	8,4
Německo	58,9	57,7	59,3	63,0	64,7	66,9	66,4	63,6
Itálie	105,1	104,7	101,9	100,4	100,0	101,9	102,5	99,7
Portugalsko	50,3	53,4	56,2	58,7	62,0	67,4	69,2	68,4
Řecko	104,4	106,8	104,6	101,2	102,7	107,3	103,5	103,1

Zdroj: www.europa.eu [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 3 zobrazuje výši státního dluhu v uvedených státech od roku 2000 do roku 2007. Hodnoty jsou uvedeny v podílech na HDP a jsou v %.

Tabulka 4: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 2

% HDP	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	28,7	34,1	38,2	39,9	44,7	45,2	42,7
Rakousko	68,5	79,7	82,4	82,2	81,6	80,8	84,2
Litva	18,7	36,6	47,5	42,8	41,4	39,1	40,6
Německo	65,0	72,5	81,0	78,4	79,7	77,4	74,9
Itálie	102,3	112,5	115,3	116,4	123,2	128,8	132,3
Portugalsko	71,7	83,6	96,2	111,4	126,2	129,0	130,2
Řecko	109,4	126,7	146,2	172,0	159,4	177,0	178,6

Zdroj: www.europa.eu [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 4 zobrazuje výši státního dluhu v uvedených státech od roku 2008 do roku 2014. Hodnoty jsou uvedeny v podílech na HDP a jsou v %.

Tabulka 5: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 3

million EUR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Česká republika	11 525,8	18 266,5	21 958,3	24 327,5	28 559,4	31 474,4	35 614,7	40 014,6
Rakousko	140 419,8	146 328,4	150 019,1	151 286,3	156 500,6	172 841,7	178 658,2	182 983,8
Litva	1 011,0	1 312,5	1 262,9	1 388,7	1 591,0	1 612,3	1 712,3	1 922,0
Německo	1 245 782,2	1 256 946,7	1 309 138,5	1 397 938,0	1 469 116,7	1 540 310,7	1 588 545,4	1 598 061,8
Itálie	1 302 586,6	1 360 324,9	1 371 672,6	1 397 454,1	1 449 653,9	1 518 634,0	1 588 062,5	1 605 937,0
Portugalsko	64,640.5	72,554.2	80,133.6	85,726.1	94,454.1	106,919.5	115,002.2	120,088.5
Řecko	147 898,0	162 566,0	170 992,0	181 117,0	198 967,0	213 827,0	225 551,0	239 857,0

Zdroj: www.europa.eu [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 5 zobrazuje výši státního dluhu v uvedených státech od roku 2000 do roku 2007. Hodnoty jsou uvedeny v mld. EUR.

Tabulka 6: Státní dluh ČR a vybraných států EU, část 4

million EUR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	42 817,7	50 454,4	60 193,8	62 298,5	71 804,5	67 155,6	65 668,9
Rakousko	200 024,1	228 165,8	242 743,1	253 673,0	258 850,0	260 924,7	277 383,1
Litva	4 510,6	6 824,8	8 429,4	8 707,9	9 086,0	8 892,8	9 625,7
Německo	1 666 170,4	1 783 668,7	2 090 036,7	2 118 534,6	2 195 818,9	2 181 924,1	2 184 301,6
Itálie	1 671 127,3	1 769 771,1	1 851 212,5	1 907 478,9	1 989 421,2	2 069 692,0	2 135 901,8
Portugalsko	128,191.4	146,691.3	173,062.4	196,231.4	212,534.9	219,649.0	225,766.6
Řecko	264 659,0	300 876,0	330 372,0	356 003,0	304 814,0	319 215,0	317 117,0

Zdroj: www.europa.eu [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Tabulka 6 zobrazuje výši státního dluhu v uvedených státech od roku 2008 do roku 2014. Hodnoty jsou uvedeny v mld. EUR.

3.4.1 Porovnání zadluženosti vybraných států

Pro porovnání zadluženosti jednotlivých států se využije podíl státního dluhu na HDP, jelikož tato hodnota značí, jak moc je daný stát skutečně zadlužený. HDP totiž určuje výkonnost ekonomiky státu. Kdyby se státní dluh porovnával v milionech euro, tak např. Řecko má v tomto případě nižší dluh než Španělsko, Itálie a Německo, ale ve skutečnosti je více zadlužený.

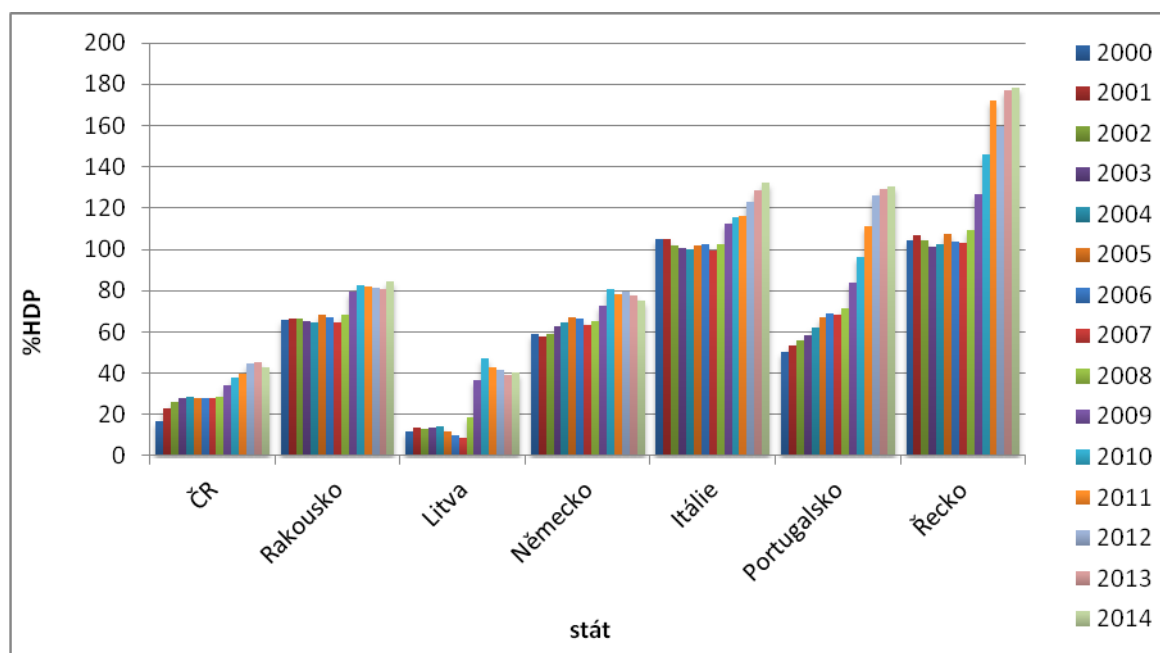
Jak je tedy patrné z následujícího obrázku, nejzadluženější zemí, ze sedmi uvedených, je Řecko. Následuje ho Itálie, Portugalsko, Rakousko a Německo. Nejlépe je na tom Litva a hned za ní Česká republika.

V České republice, Německu, Rakousku a Itálii nebyly nijak prudké výkyvy, zadluženost tedy rostla, ale ne prudce. Zadluženost Litvy prudce stoupla z roku 2007 na rok 2009. Zadluženost Portugalska prudce stoupá od roku 2008, rozdíl mezi rokem 2008 a 2014 je téměř 60%. V Řecku byla zadluženost velmi vysoká již od roku 2000, avšak od roku 2008 do roku 2014 zadluženost vzrostla téměř o 70%.

Aktuálně, za první čtvrtletí roku 2015, je celkově v Evropské unii nejzadluženější Řecko se 168,8% HDP. Hned za ním je Itálie se 135,1% HDP a Portugalsko se 129,6% HDP. Nad 100% HDP má také Kypr a Belgie. Nejméně zadluženou zemí v EU je Estonsko (10,5% HDP), za ním je Lucembursko (21,6% HDP) a Bulharsko (29,6% HDP). To jsou jediné 3 země, které mají pod 30 procent HDP. Česká republika (42,4% HDP) je sedmou nejméně zadluženou zemí v EU, před ní je, kromě již zmiňovaného Estonska, Lucemburska a Bulharska, také Litva, Lotyšsko a Rumunsko. Česká republika také spolu s Německem patří mezi 12 zemí, kterým se státní dluh v prvním čtvrtletí roku 2015 snížil.⁸⁹

⁸⁹ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6923259/2-22072015-AP-EN.pdf/bf173a0e-0eba-4ab9-878c-6db8d1f6452b>

Obrázek 3: Zadluženost vybraných států

Zdroj: www.europa.eu [online, cit. 2015-12-09], vlastní zpracování

Obrázek zobrazuje podíl státního dluhu na HDP v jednotlivých státech od roku 2000 do roku 2014.

4 Vlastní práce

4.1 Průzkum informovanosti obyvatelstva ČR o problematice státního dluhu

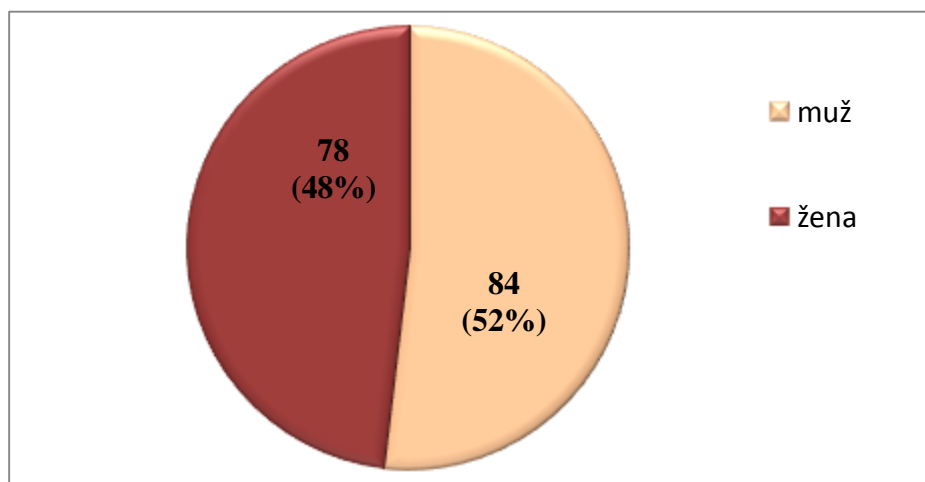
V praktické části se bakalářská práce zabývá informovaností obyvatelstva České republiky ohledně státního dluhu České republiky. Tento průzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření, které probíhalo jak elektronicky, tak v tištěné podobě. Obě formy však byly totožné. Průzkum probíhal v období od 19. 11. 2015 do 4. 12. 2015.

Dotazník (viz příloha A) byl sestaven z patnácti anonymních otázek zaměřených jak na osobní informace, tedy pohlaví, věk, vzdělání a kraj, ve kterém respondent žije, tak na konkrétní otázky týkající se státního dluhu. Následuje vyhodnocení otázek dotazníkového šetření.

Vyhodnocení otázky první: „*Vaše pohlaví je...*“

Na dotazníkové šetření odpovědělo celkem 162 respondentů, z čehož 48,15% tvořilo ženské a z 51,85% mužské pohlaví.

Graf 1: Pohlaví respondentů

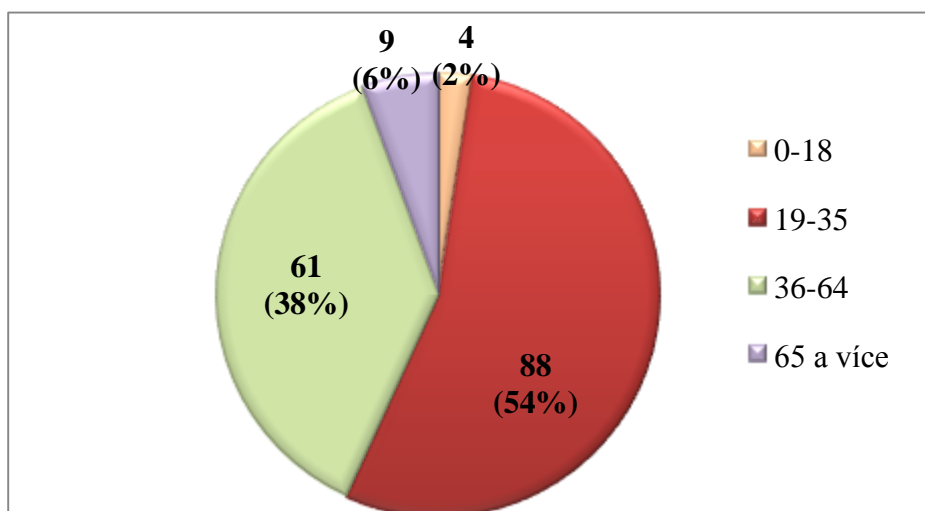
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje celkový počet respondentů a jejich pohlaví

Vyhodnocení otázky druhé: „Do které věkové kategorie patříte?“

Respondenti se rozdělili do 4 věkových kategorií – do 18 let, od 19 do 35 let, od 36 do 64 let a nad 65 let. Pouze 4 respondenti, tedy 2,47%, byli z věkové kategorie do 18 let. O něco více, tedy 9 respondentů bylo z věkové kategorie nad 65 let. Těchto 9 respondentů tvoří 5,56% z celkového počtu. Ve věkové kategorii 36-64 let odpovědělo 61 respondentů, tedy 37,65%. Poslední a nejpočetnější skupinou je věková kategorie 19-35 let, která tvoří 54,32% z celkové počtu.

Graf 2: Věk respondentů

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

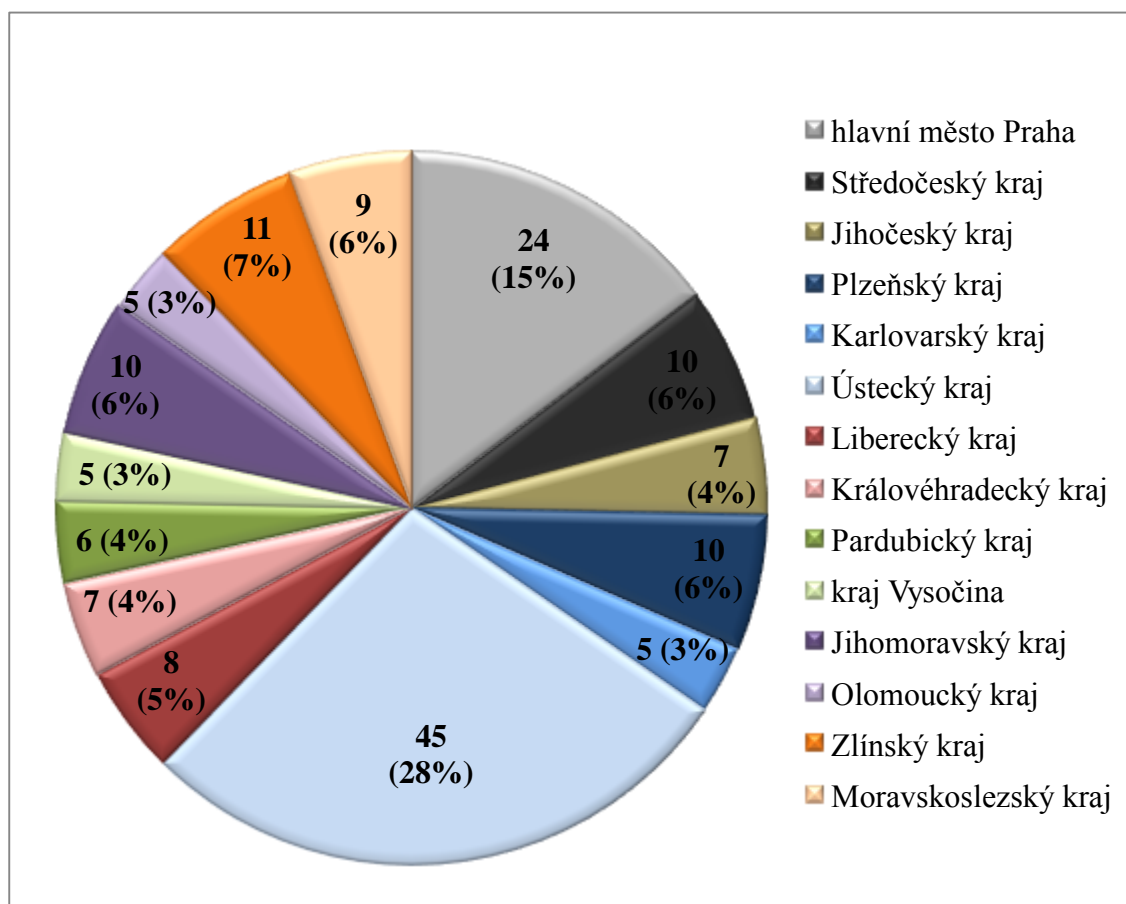
Graf zobrazuje počet respondentů ve věkových kategoriích

Vyhodnocení otázky třetí: „Vyberte kraj, ve kterém žijete“

Nejvíce, tedy 45 z celkových 162 (27,78%) respondentů pochází z Ústeckého kraje. Následuje hlavní město Praha, ze které pochází 14,81% respondentů, tedy 24. Ze Zlínského kraje pochází 11 respondentů (6,79%). Dále z Jihomoravského, Plzeňského a Středočeského kraje odpovědělo na dotazník 10 lidí, tedy 6,17%. Z Moravskoslezského kraje odpovědělo 5,56% respondentů, což je 9 respondentů z celkových 162. Z Libereckého kraje pochází 8 respondentů, tedy 4,94%. Z Královéhradeckého a Jihočeského kraje odpovědělo 7 lidí, tedy 4,32%. Respondenti Pardubického kraje tvoří

3,7%, což je 6 respondentů z celkových 162. A nakonec Vysočina, Karlovarský a Olomoucký kraj mají po 3,09%, tedy z každého kraje odpovědělo 5 respondentů.

Graf 3: Rozdělení respondentů podle krajů

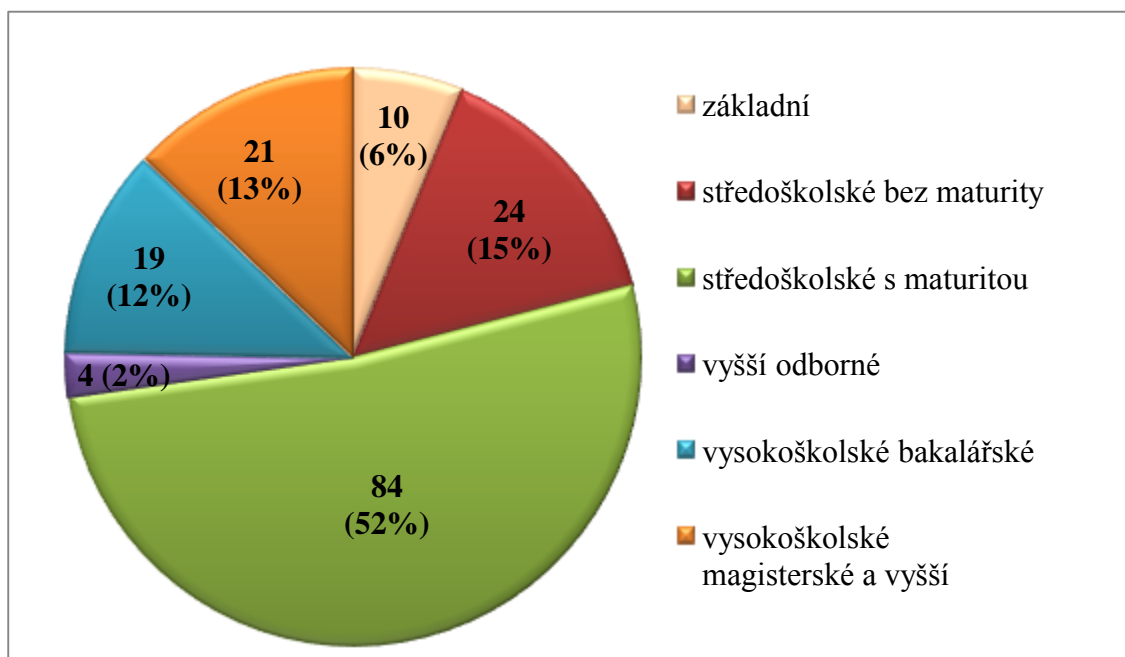
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje počet respondentů z jednotlivých krajů

Vyhodnocení otázky čtvrté: „*Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?*“

84 respondentů, tedy 51,84%, má středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Středoškolské vzdělání neukončené maturitní zkouškou, tedy s výučním listem má 24 respondentů, což je 14,81%. Vysokoškolské magisterské a vyšší má 12,96%, tedy 21 respondentů z celkových 162. Vysokoškolské bakalářské má 11,73%, což je 19 respondentů z celkových 162. Základní vzdělání má 10 respondentů (6,17%) a zbylí 4 respondenti (2,47%) mají vyšší odborné vzdělání.

Graf 4: Vzdělání respondentů

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje kolik respondentů dané vzdělání má

Vyhodnocení otázky páté: „*Souhlasíte s výrokem, že státní dluh je způsoben tím, že výdaje státní pokladny převyšují příjmy?*“

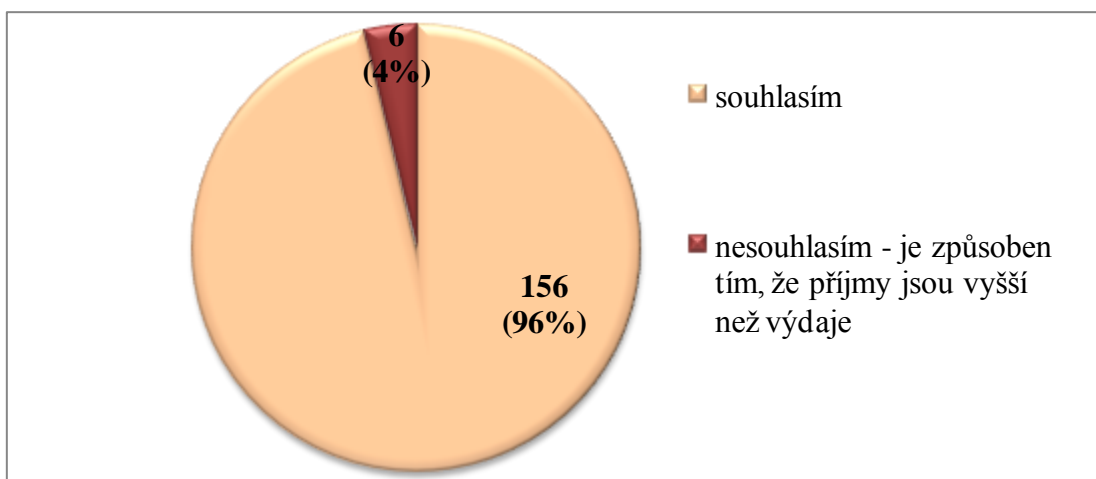
Převážná většina, tedy 96,3% respondentů ví, že státní dluh je způsoben schodkem ve státní pokladně, tedy že výdaje převyšují příjmy. Zbýlých 6 respondentů si však myslí, že státní dluh vzniká tím, že příjmy převyšují výdaje.

Do těchto 3,7% (tedy 6 respondentů) patří tři ženy a tři muži. Dva z 6 respondentů, kteří špatně odpověděli, jsou z Ústeckého kraje, tři respondenti pochází z Prahy a jeden z Jihočeského kraje. Dva z respondentů, kteří špatně odpověděli, mají středoškolské vzdělání s maturitou, jeden z těchto šesti respondentů má vysokoškolské magisterské a vyšší vzdělání, jeden má vyšší odborné vzdělání, jeden středoškolské bez maturity a poslední má základní vzdělání. Ve věkové kategorii 19-35 let odpověděli špatně tři respondenti, ve věkové kategorii 36-64 dva respondenti a ve věkové kategorii nad 65 let jeden respondent. Konkrétněji tedy:

- žena – 19-35 let, Ústecký kraj, vysokoškolské magisterské vzdělání

- žena – 19-35 let, Praha, středoškolské vzdělání s maturitou
- žena – 65 let a více, Praha, základní vzdělání
- muž – 36-64 let, Jihočeský kraj, vyšší odborné vzdělání
- muž – 36-64 let, Praha, středoškolské vzdělání s maturitou
- muž – 19-35 let, Ústecký kraj, středoškolské vzdělání bez maturity

Graf 5: Odpovědi respondentů na otázku č. 5

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje, kolik respondentů souhlasí s otázkou č. 5 a kolik jich nesouhlasí

Vyhodnocení otázky šesté: „Zajímáte se o problematiku státního dluhu ČR (o jeho výši, vývoji apod.)?“

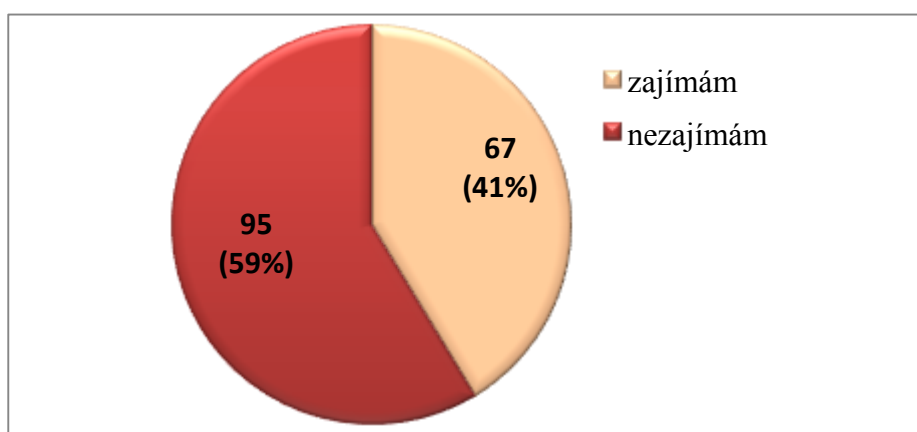
O státní dluh České republiky se z celkových 162 respondentů zajímá 67 respondentů, tedy 41,36%. Zbýlých 95 respondentů, tedy 58,64% se o státní dluh nezajímá.

Z 67 respondentů, kteří se o státní dluh zajímají, je 40 mužů a 27 žen. Nejvíce zainteresovanou věkovou skupinou je skupina 36-64 let, kde se zajímá 32 respondentů. Ve věkové kategorii 19-35 let se zajímá o státní dluh 25 respondentů, nad 65 let se zajímá 8 respondentů a do 18 let se zajímají 2 respondenti. Z pohledu bydliště, se nejvíce respondentů, tedy 20, zajímá v Ústeckém kraji. Následuje hlavní město Praha, kde se zajímá 7 respondentů. V Jihomoravském kraji se zajímá 6 a ve Zlínském kraji 5 respondentů. Na Vysočině, v Moravskoslezském a Olomouckém kraji se o státní dluh zajímají 4 respondenti. V Karlovarském, Královéhradeckém a Pardubickém kraji se

zajímají 3 respondenti a v Libereckém, Jihočeském, Středočeském a Plzeňském kraji respondenti 2. Z hlediska vzdělání se o státní dluh zajímá 31 respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou, 13 respondentů s vysokoškolským magisterským a vyšším, 11 respondentů se středoškolským bez maturity, 7 respondentů s vysokoškolským bakalářským a 5 respondentů se základním vzděláním.

Je tedy zřejmé, že o státní dluh se více zajímají muži než ženy, především ve věku od 19 do 64 let. Nejvíce respondentů se zajímá z Ústeckého kraje, to však může být způsobeno tím, že respondentů z Ústeckého kraje bylo nejvíce. Zajímavým poznatkem zde je, že zájem či nezájem nezávisí na vzdělání, jelikož největší zájem o státní dluh projevíli respondenti se středoškolským vzděláním.

Graf 6: Zájem respondentů o problematiku státního dluhu

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje zájem obyvatel ČR o státní dluh

Vyhodnocení otázky sedmé: „Odkud nejčastěji získáváte informace o státním dluhu ČR?“

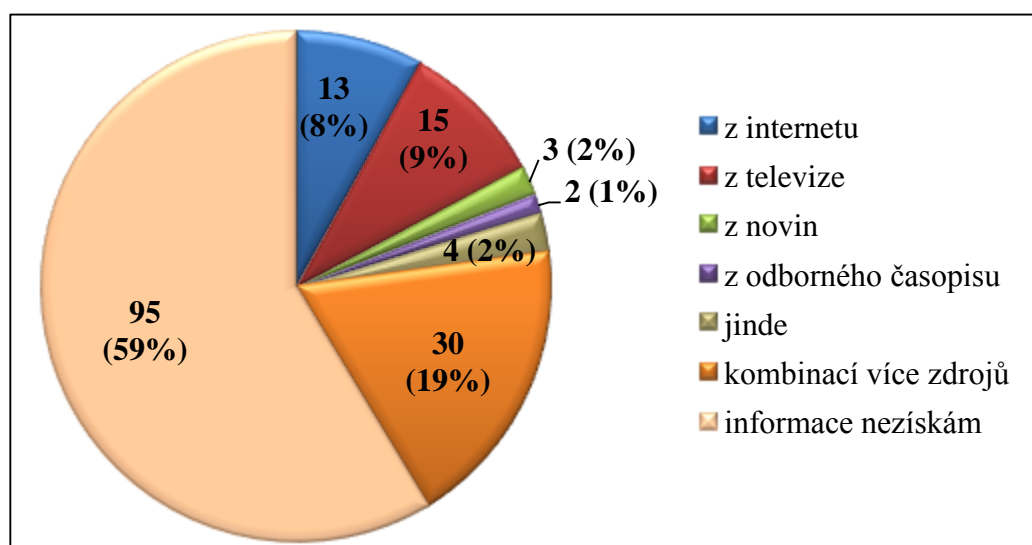
Nejvíce respondentů, tedy 95, neboli 58,64%, informace neshání, jelikož se o státní dluh nezajímají. Ze zbylých 67 respondentů nejvíce informace získává 30, tedy 18,51% z celkových 162 respondentů, respondentů kombinací více zdrojů najednou. Dalších 15 respondentů, tedy 9,26%, získává informace z televize. O něco méně, tedy 13 respondentů (8,02%) získává informace na internetu. Z novin získává informace 1,85%, tedy

3 respondenti a 1,23%, tedy 2 respondenti, z odborných časopisů. Zbylí 4 respondenti (2,47%) odpověděli, že získávají informace jinde, než z uvedených zdrojů.

Z 27 žen, které se o státní dluh zajímají, získává 1 respondent ženského pohlaví informace jinde než z nabízených možností, 11 žen kombinací více zdrojů, 1 žena z novin, 6 žen z televize a 8 žen z internetu. U respondentů mužského pohlaví získává 19 respondentů informace o státním dluhu kombinací více zdrojů, 9 respondentů z televize, 5 respondentů z internetu, 2 respondenti z novin, 2 respondenti z odborných časopisů a 3 respondenti jinde. Z věkové skupiny do 18 let získává 2,99% respondentů, kteří se o státní dluh zajímají (tedy 2 respondenti z 67), informace z internetu. Z věkové skupiny 19-35 získává 20,9% respondentů zajímajících se o státní dluh informace kombinací více zdrojů, 10,45% z internetu a 5,97% z televize. Z věkové skupiny 36-64 získává 19,4% informace kombinací více zdrojů, 5,97% z internetu, 13,43% z televize, 2,99% z odborných časopisů a 5,97% jinde. Z věkové skupiny nad 65 let získává 4,48% respondentů zajímajících se o státní dluh informace z novin, 2,99% z televize a 4,48% kombinací více zdrojů. Z Ústeckého kraje získává 17,9% respondentů zajímajících se o státní dluh informace kombinací více zdrojů, 4,48% z internetu, 2,99% z televize, 2,99% jinde a 1,49% z novin. V Moravskoslezském kraji získává 1,49% respondentů zajímajících se o státní dluh informace z novin a 4,48% z internetu, v kraji Jihomoravském 1,49% z novin, 1,49% z internetu, 2,99% jinde a 2,99% kombinací více zdrojů, v Praze 2,99% z odborných časopisů, 4,48% z internetu a 2,99% kombinací více zdrojů. Ve Zlínském kraji 4,48% respondentů zajímajících se o státní dluh získává informace z televize a 2,99% kombinací více zdrojů, na Vysočině 1,49% z televize a 4,48% kombinací více zdrojů, v Olomouckém kraji 1,49% z internetu a 4,48% kombinací více zdrojů, v Karlovarském kraji 2,99% z televize a 1,49% kombinací více zdrojů. V Královéhradeckém a Pardubickém kraji získává 2,99% respondentů zajímajících se o státní dluh informace z televize a 1,49% kombinací více zdrojů, v Libereckém a Středočeském kraji 1,49% z internetu a 1,49% kombinací více zdrojů, v Jihočeském 2,99% z televize a nakonec v Plzeňském 1,49% z televize a 1,49% kombinací více zdrojů. Respondenti se základním vzděláním se z 4,48% informují o státním dluhu z internetu a z 2,99% kombinací více zdrojů. Středoškoláci s maturitou zajímající se o státní dluh se informují z 2,99% v novinách, 1,49% jinde, 5,97% z internetu, 8,96% z televize, 1,49% z odborných časopisů a z 25,37% kombinací více zdrojů. Středoškoláci bez maturity zajímající se o státní dluh se informují ze 4,48%

z internetu, z 5,97% z televize a z 5,97% kombinací více zdrojů. Bakalářští vysokoškoláci zajímající se o státní dluh se informují z 4,48% jinde a z 5,97% kombinací více zdrojů a nakonec a nakonec respondenti s vysokoškolským vzděláním magisterským a vyšším, zajímající se o státní dluh, se informují z 1,49% v novinách, 4,48% na internetu, 7,49% v televizi, 1,49% z odborných časopisů a 4,48% kombinací různých zdrojů.

Graf 7: Zdroj informací o státním dluhu

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje, kde respondenti zjišťují informace ohledně státního dluhu ČR

Vyhodnocení otázky osmé: „Znáte výši státního dluhu ČR?“

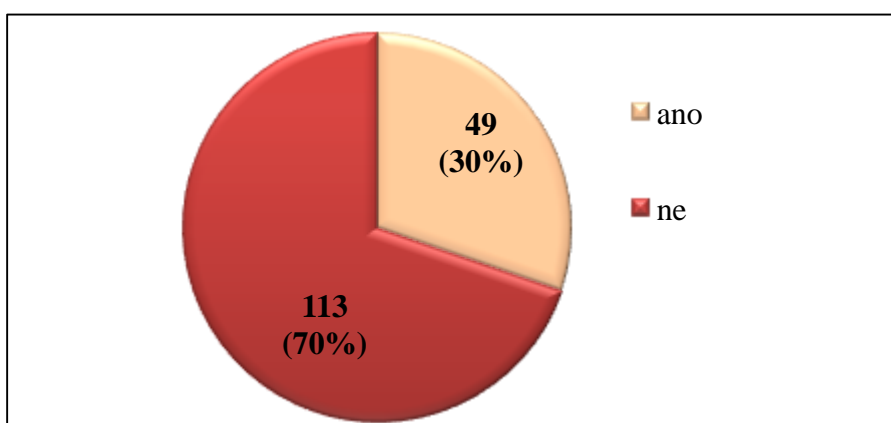
Výši státního dluhu zná 49 respondentů z celkových 162, tedy 30,25%. Zbytek, tedy 113 respondentů výši státního dluhu nezná.

Výši státního dluhu zná 17 žen a 32 mužů. Z hlediska věkových skupin výši státního dluhu zná nejvíce skupina 36-64, kde výši státního dluhu zná 23 respondentů, což je 46,94% ze 49 respondentů, kteří výši znají. Následuje věková skupina 19-35 let, kde výši zná 42,86%, tedy 21 respondentů ze 49, kteří znají výši státního dluhu. Ve věkové skupině nad 65 let zná výši 8,16%, tedy 4 respondenti ze 49 a poslední skupině, tedy ve skupině do 18 let zná výši státního dluhu 1 respondenti ze 49, tedy 2,04%. Z hlediska krajů zná výši státního dluhu 28,57% respondentů z Ústeckého kraje, 8,16% z Jihomoravského, Prahy a Pardubického, 6,12% ze Zlínského, Karlovarského, Středočeského a Olomouckého,

4,08% z Moravskoslezského, Plzeňského, Vysočiny, Královéhradeckého a Jihočeského a nakonec 2,04% z Libereckého kraje. Z hlediska vzdělání zná výši státního dluhu 25 respondentů (51,02%) se středoškolským vzděláním s maturitou, 11 respondentů (22,45%) s vysokoškolským magisterským a vyšším vzděláním, 6 respondentů (12,24%) se středoškolským vzděláním bez maturity, 3 respondenti (6,12%) s vysokoškolským bakalářským, 3 respondenti se základním vzděláním a 1 respondent (2,04%) s vyšším odborným vzděláním.

Pokud se výsledek této otázky shrne, znalost projeví spíše muži, především věková skupina 36-64 a 19-35 let, většina respondentů z Ústeckého kraje a se středoškolským vzděláním.

Graf 8: Znalost výše státního dluhu ČR

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje, kolik respondentů zná a kolik nezná výši státního dluhu České republiky

Vyhodnocení otázky deváté: „Na jaké škále se podle Vás pohybuje současná výše státního dluhu ČR?“

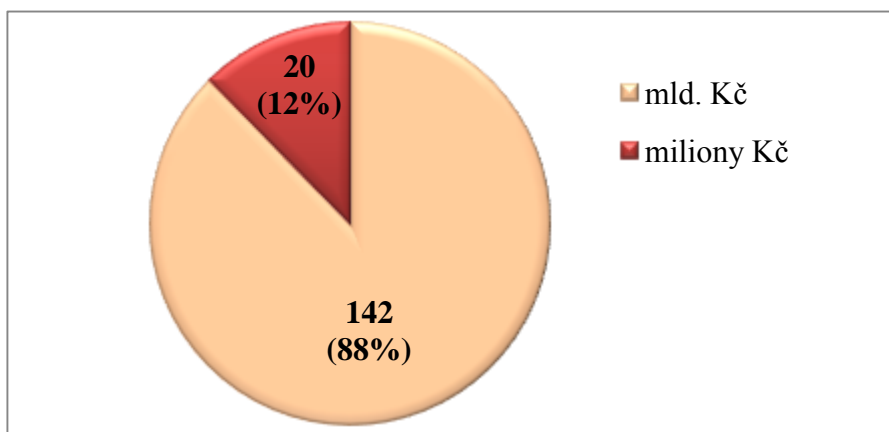
142 respondentů, tedy 87,66% z celkových 162, ví, že výše státního dluhu se pohybuje na škále mld. Kč. Zbýlých 12,34%, tedy 20 respondentů odpovědělo, že výše státního dluhu se pohybuje na škále milionu Kč.

Z těch co odpověděli škálu milion Kč, bylo 11 žen a 9 mužů. 14 z nich se pohybuje na škále 19-35 let, 5 jich je v rozmezí 36-64 let a 1 respondent do 18 let. Z Jihočeského,

Libereckého, Pardubického, Moravskoslezského a Středočeského kraje odpovědělo takto po 1 respondentovi, z Prahy 6 respondentů, z Ústeckého kraje 5 respondentů, ze Zlínského a Plzeňského kraje po 2 respondentech. 8 respondentů, kteří odpověděli škálu milion Kč, má středoškolské vzdělání s maturitou, 3 respondenti mají vysokoškolské bakalářské, 4 respondenti středoškolské bez maturity. Vzdělání vysokoškolské magisterské a vyšší, základní a vyšší odborné mají vždy 2 respondenti, kteří odpověděli milion Kč.

Jak lze vidět, poměr mužů a žen, kteří odpověděli ve škále milion Kč, je téměř stejný. Nejvíce jich bylo z věkové skupiny 19-35 let, většina z Ústeckého kraje či z Prahy. Většina má středoškolské vzdělání.

Graf 9: Odpovědi respondentů na otázku č. 9

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje odpovědi respondentů na otázku č. 9

Vyhodnocení otázky desáté: „*Sledujete, jak se výše státního dluhu vyvíjí?*“

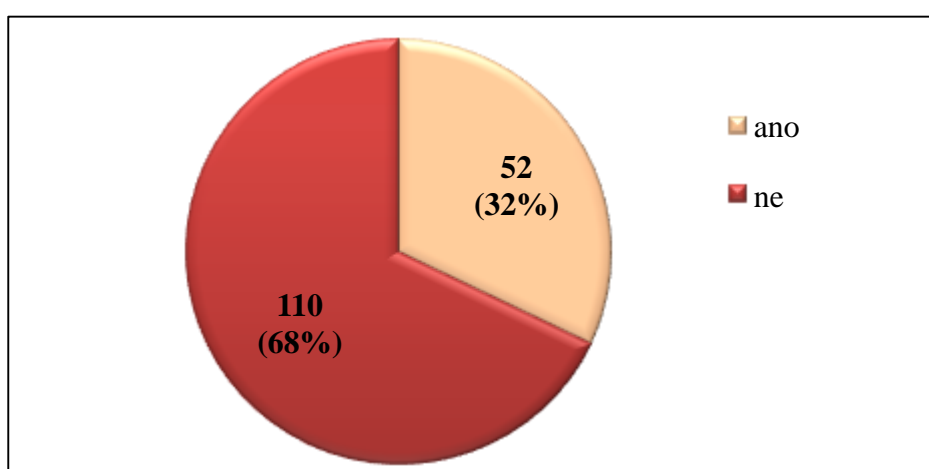
Z celkových 162 respondentů sleduje vývoj státního dluhu 52 respondentů, tedy 32,1% a zbylých 67,9%, tedy 110 respondentů nesledují, jak se státní dluh vyvíjí.

Z těch respondentů, kteří vývoj státního dluhu sledují, je 34 mužů a 18 žen. 50% z těchto 52 respondentů je ve věkové kategorii 36-64 let, 34,62% v kategorii od 19 do 35 let, 11,54% nad 65 a 3,58% do 18 let. Z hlediska krajů je z těchto 52 respondentů 26,92% z Ústeckého, 9,62% ze Zlínského, Jihomoravského a Prahy, 7,69% z Pardubického, 5,77% z Vysočiny, Plzeňského a Olomouckého, 3,85% z Moravskoslezského, Středočeského, Libereckého a Karlovarského a 1,92% z Jihočeského a Královéhradeckého kraje. Dále

z těchto 52 respondentů má 44,23% středoškolské vzdělání s maturitou, 23,08% vysokoškolské magisterské a vyšší, 11,54% základní a středoškolské bez maturity a 9,62% vysokoškolské bakalářské vzdělání.

Jak je patrné, v zájmu o vývoj státního dluhu se nejvíce opět projeví muži. Většina respondentů, kteří sledují vývoj státního dluhu, je ve věku od 19 do 64 let, většina jich pochází z Ústeckého kraje a má středoškolské vzdělání.

Graf 10: Odpovědi respondentů na otázku č. 10

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje, jak respondenti odpovídali na otázku číslo 10

Vyhodnocení otázky jedenácté: „*Myslíte si, že výše státního dluhu má spíše rostoucí tendenci?*“

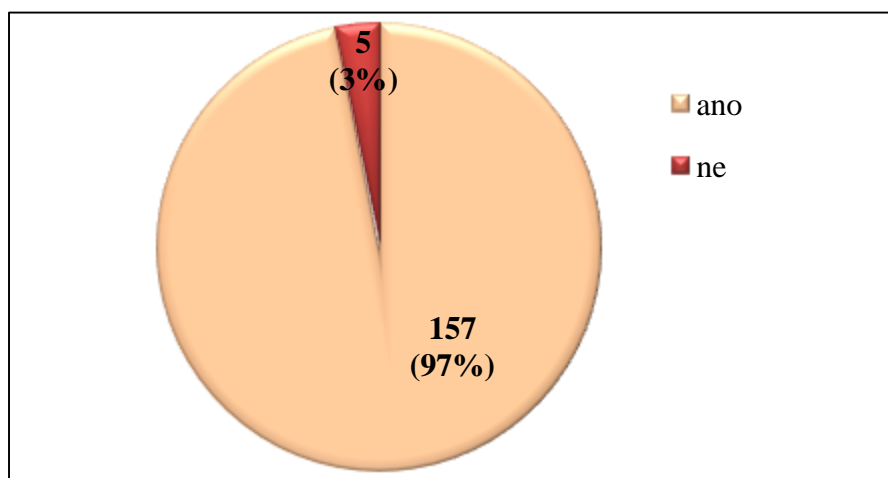
Z celkových 162 respondentů odpovědělo 157, tedy 96,3%, že má výše státního dluhu spíše rostoucí tendenci. Zbýlých 3,7%, tedy 5 respondentů odpovědělo, že si nemyslí, že výše státního dluhu má spíše rostoucí tendenci.

Z 5 respondentů, kteří odpověděli, že si myslí, že výše státního dluhu nemá rostoucí tendenci, jsou 2 ženy a 3 muži. 2 respondenti z 5, tedy 40% je ve věku od 19 do 35 let a zbylých 60%, tedy 3 respondenti z 5 ve věkové kategorii 36-64 let. Dále z 5 respondentů 3 bydlí v Ústeckém kraji, 1 respondent je z Prahy a 1 z Jihočeského kraje. Z hlediska

vzdělání z 5 respondentů dva mají středoškolské vzdělání s maturitou, jeden vysokoškolské magisterské a vyšší, jeden základní a jeden středoškolské vzdělání bez maturity.

Poměr mužů a žen, kteří si myslí, že státní dluh nemá spíše rostoucí tendenci, je tedy velmi podobný. Všichni jsou ve věku od 19 do 64 let, pochází z Ústeckého kraje, Jihočeského kraje či z Prahy. Většina má středoškolské vzdělání.

Graf 11: Odpovědi respondentů na otázku č. 11

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje, jak odpovídali respondenti na otázku číslo 11

Vyhodnocení otázky dvanácté: „*Myslíte si, že za posledních 15 let (2000-2014) výše státního dluhu ČR ANI JEDNOU neklesla?*“

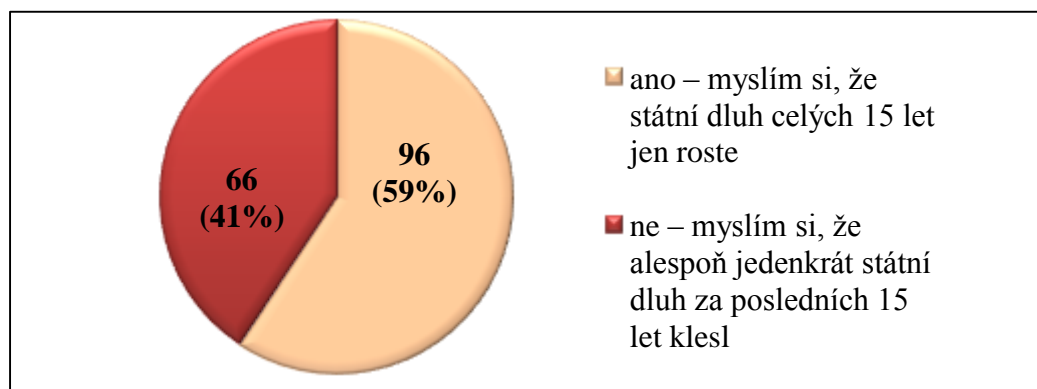
Ze 162 respondentů si 59,26%, tedy 96 respondentů myslí, že státní dluh celých 15 let roste. Zbýlých 40,74%, tedy 66 respondentů odpovědělo, že alespoň jedenkrát za posledních 15 let státní dluh klesl.

Z těchto 66 respondentů je 36 mužů a 30 žen. Také z těchto 66 respondentů je 45,45% ve věkové kategorii 19-35 let, 43,94% ve věkové kategorii 36-64 let a 10,61% ve věkové kategorii nad 65 let. Z Ústeckého kraje je z 66 respondentů 24,24%, z Prahy 16,67%, z Jihočeského, stejně jako z Moravskoslezského, je 7,58%, z Libereckého, Jihomoravského a z Vysočiny je po 4 respondentech (6,06%), z Královéhradeckého, Středočeského, Plzeňského, Pardubického a Olomouckého po 3 respondentech (4,55%) a ze Zlínského

a Karlovarského po 1 respondentu (1,52%). 51,52% z 66 respondentů má středoškolské vzdělání s maturitou, 16,67% středoškolské bez maturity, 12,12% vysokoškolské bakalářské, 10,61% vysokoškolské magisterské a vyšší, 6,06% základní a 3,03% vyšší odborné vzdělání.

Poměr mužů a žen, kteří si myslí, že státní dluh za posledních 15 let alespoň 1x klesl, je tedy téměř stejný, většina je opět ve věku 19-64 let, většina pochází z Ústeckého kraje nebo z Prahy. Většina jich má středoškolské vzdělání.

Graf 12: Odpovědi respondentů na otázku č. 12

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje odpovědi respondentů na otázku č. 12

Vyhodnocení otázky třinácté: „Která trojice států, je podle Vás aktuálně (2015) NEJVÍCE zadlužená v rámci EU?“

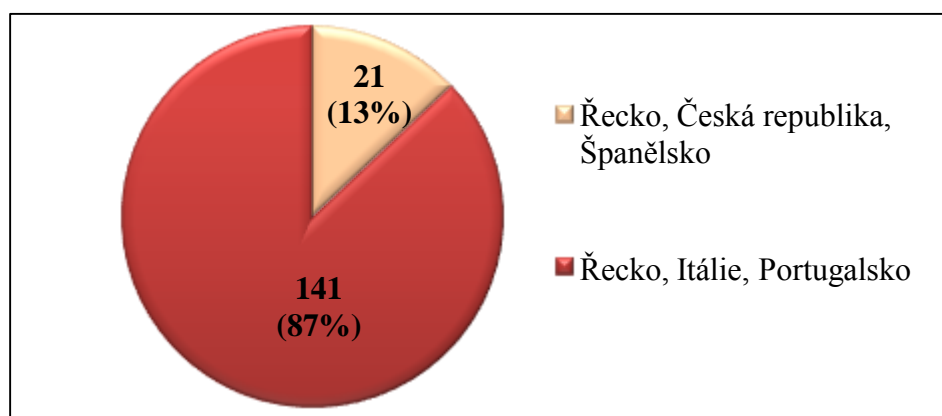
Z celkových 162 respondentů si 21 (12,96%) myslí, že nejvíce zadluženou trojicí států v EU je Řecko, Česká republika a Španělsko. Zbylých 141 respondentů (87,04%) odpovědělo, že nejvíce zadluženou trojicí států v EU je aktuálně Řecko, Itálie a Portugalsko.

Z 21 respondentů, kteří odpověděli, že trojicí nejvíce zadlužených států v EU je Řecko, ČR a Španělsko je 9 žen a 12 mužů. 15 respondentů z 21 (71,43%) se nachází ve věkové kategorii od 19 do 35 let, 5 respondentů (23,81%) je ve věkové kategorii 36-64 let a zbylý 1 respondent (4,76%) ve věkové kategorii do 18 let. Z hlediska krajů je rozdělení těchto 21 respondentů následující: Ústecký kraj – 6 respondentů (28,57%), Praha 5 respondentů

(23,81%), Středočeský kraj – 3 respondenti (14,29%), Jihočeský, Pardubický a Karlovarský – v každém 2 respondenti (9,52%) a poslední 1 respondent (4,76%) z Moravskoslezského kraje. Z hlediska vzdělání takto odpovědělo 15 lidí (71,43%), kteří mají středoškolské vzdělání s maturitou, 4 respondenti (19,05%) se středoškolským vzděláním bez maturity a 2 respondenti (9,52%) se základním vzděláním.

Poměr žen a mužů, kteří se domnívají, že ČR patří mezi tři nejzadluženější státy EU, je tedy téměř totožný, většina jich je z věkové kategorie 19-35 let. Většina jich pochází z Ústeckého kraje či z Prahy a všichni mají buď středoškolské či základní vzdělání.

Graf 13: Znalost respondentů nejvíce zadlužených států v EU

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje odpovědi respondentů na otázku č. 13

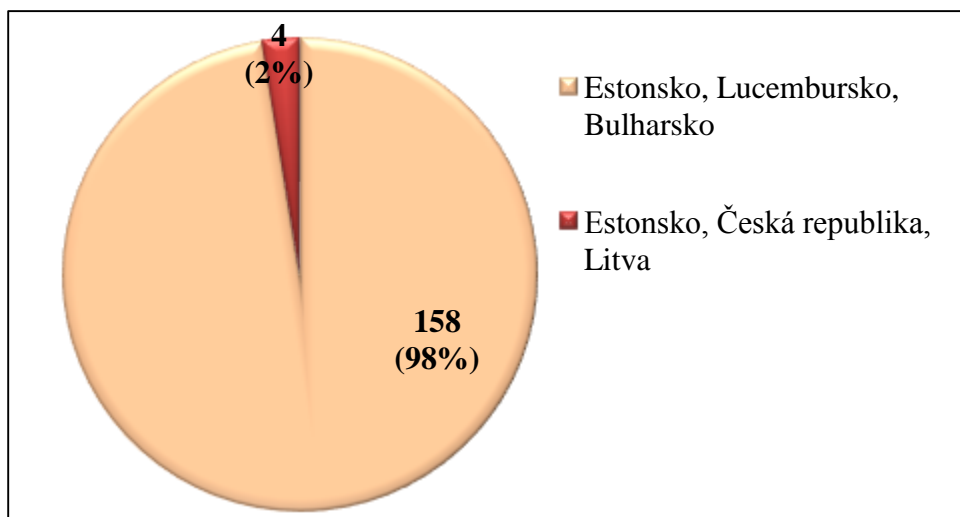
Vyhodnocení otázky čtrnácté: „*Která trojice států je podle Vás aktuálně (2015) NEJMÉNĚ zadlužená v rámci EU?*“

Z celkových 162 respondentů odpovědělo 158, že nejméně zadluženou trojicí států v EU je Estonsko, Lucembursko a Bulharsko. Zbylí 4 respondenti odpověděli, že si myslí, že nejméně zadluženou trojicí států jsou Řecko, Česká republika a Litva.

Z těchto 4 respondentů byli 2 muži a 2 ženy. Jeden z těchto respondentů byl ve věku do 18 let a 3 respondenti ve věku od 19 do 35 let. Jeden respondent z těchto 4 bydlí v Ústeckém kraji, jeden v Karlovarském kraji, jeden ve Středočeském kraji a jeden v Praze. Všichni 4 respondenti mají středoškolské vzdělání s maturitou.

V této otázce se tedy převážná většina respondentů domnívá správně, že Česká republika do tří nejméně zadlužených států Evropské unie nepatří. U zbylých respondentů je poměr mužů a žen stejný, všichni jsou ve věku do 35 let a všichni mají středoškolské vzdělání.

Graf 14: Znalost respondentů nejméně zadlužených států v EU

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje odpovědi respondentů na otázku č. 14

Vyhodnocení otázky patnácté: „*Myslíte si, že Česká republika aktuálně (2015) patří do 10 NEJMÉNĚ zadlužených států EU?*“

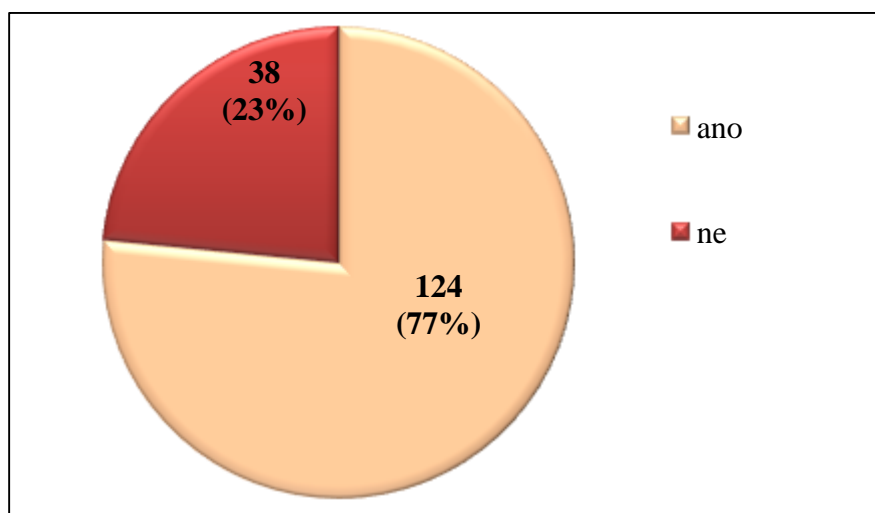
Ze 162 respondentů odpovědělo 124 respondentů, že si myslí, že Česká republika patří aktuálně v rámci EU k méně zadluženým státům. Zbylých 38 respondentů si myslí, že Česká republika patří v rámci EU k více zadluženým státům.

Z 38 respondentů, kteří odpověděli, že si myslí, že Česká republika patří mezi státy více zadlužené v rámci EU, je 25 žen a 13 mužů. Také z těchto 38 respondentů jich 22 (57,89%) je ve věkové kategorii od 19 do 35 let, 14 respondentů (36,84%) ve věkové kategorii od 36 do 64 let, 1 respondent (2,63%) ve věkové kategorii do 18 let a jeden ve věkové kategorii nad 65 let. Z hlediska krajů z těchto 38 respondentů jich 8 (21,05%) žije v Ústeckém kraji, 5 (13,16%) jich žije v Praze, po 4 respondentech (10,53%) žijí ve Středočeském a Královéhradeckém kraji, po 3 respondentech (7,89%) v Moravskoslezském, Jihočeském a Zlínském kraji, po 2 respondentech (5,26%)

v Libereckém, Pardubickém a Plzeňském kraji a nakonec po 1 respondentovi (2,63%) v Jihomoravském a Olomouckém kraji. Z hlediska vzdělání takto odpovědělo 21 lidí (55,26%) se středoškolským vzděláním s maturitou, 7 respondentů (18,42%) se středoškolským vzděláním bez maturity, 4 respondenti (10,53%) s vysokoškolským vzděláním bakalářským, 3 respondenti (7,89%) se základním vzděláním, 2 respondenti (5,26%) s vysokoškolským magisterským a vyšším a nakonec 1 respondent (2,63%) s vyšším odborným vzděláním.

Je tedy patrné, že spíše ženy se domnívají, že Česká republika patří mezi více zadlužené státy Evropské unie. Většina respondentů, kteří takto odpověděli, jsou ve věku od 19 do 35 let. Většina jich má středoškolské vzdělání. Z hlediska bydliště respondentů žádný kraj vysoce nepřevyšuje ty druhé.

Graf 15: Odpovědi respondentů na otázku č. 15

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf zobrazuje odpovědi respondentů na otázku č. 15

5 Výsledky a diskuse

5.1 Celkové vyhodnocení průzkumu

Z výzkumu vyplývá, že zájem o získávání informací o státním dluhu je spíše nízký, avšak mezi zájmem a nezájmem není až takový rozdíl, jak je patrné z grafu 6. Avšak povědomí o státním dluhu podle výzkumu obyvatelé České republiky mají. Potvrzují to otázky č. 5, 9, 11, 13, 14 či 15.

Pokud se na výzkum pohlédne z hlediska pohlaví, odpovědi se většinou u žen a mužů příliš nelišily. Největší rozdíly byly u otázky č. 6, kde se řešil zájem či nezájem o státní dluh, kde se zajímalo 40 mužů a 27 žen. Dále byl patrný rozdíl u otázky č. 8, tedy zda znají respondenti výši státního dluhu, kde 17 žen a 32 mužů odpovědělo, že znají. Další otázka, co stojí za zmínění je otázka č. 10, kde respondenti odpovídali, zda sledují, jak se státní dluh vyvíjí a ukázalo se, že 34 mužů a 18 žen to sledují. Poslední větší rozdíl byl u otázky č. 15, kde se řešilo, zda ČR patří do států více zadlužených v rámci EU, kde 25 žen a 13 mužů odpovědělo, že patří. Z toho tedy vyplývá, že mužské pohlaví se všeobecně více zajímá, lépe zná a sleduje problematiku státního dluhu.

Z hlediska věkového bylo nejvíce respondentů ve věkových kategoriích 19-35 a 36-64. Tyto dvě kategorie se spíše u odpovědí nelišily. Největší rozdíl byl u otázky č. 13, kde respondenti odpověděli, že do nejvíce zadlužené trojice států EU patří ČR, bylo 15 lidí z věkové kategorie 19-35 let a 5 lidí z věkové kategorie 36-64 let. Další větší rozdíl byl u otázky č. 9, kde 14 respondentů z věkové kategorie 19-35 let a 5 respondentů z věkové kategorie 36-64 let odpovědělo, že výše státního dluhu České republiky se pohybuje na škále milionů Kč. Z toho vyplývá, že všeobecně více informovaná je skupina od 36 do 64 let, i když ne nijak radikálně.

Z hlediska krajů odpovídalo nejvíce respondentů z Ústeckého kraje a z hlavního města Prahy. Největší rozdíly mezi těmito kraji byly v otázce č. 6, kde zájem o státní dluh projevilo 20 respondentů z Ústeckého kraje a 7 respondentů z Prahy. Další větší rozdíl byl v otázce č. 8, kde odpovědělo 14 respondentů z Ústeckého a žádný respondent z Prahy, že zná výši státního dluhu. Poslední větší rozdíl byl v otázce č. 10, kde 14 respondentů z Ústeckého kraje a 5 respondentů z Prahy odpovědělo, že sledují vývoj státního dluhu. Z toho vyplývá, že v Ústeckém kraji jsou respondenti s větším zájmem, spíše znají výši

státního dluhu a více se zajímají o vývoj státního dluhu. Výsledky mohou být však více zkreslené, jelikož z Ústeckého kraje bylo o 21 respondentů více, než z Prahy.

Poslední hledisko, na které se tento výzkum zaměří, je hledisko vzdělání. Zde odpovídalo nejvíce respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou a tvořilo 51,85% všech respondentů, tudíž se nedá objektivně srovnat s ostatními. Dá se jen vydedukovat, že respondenti s tímto vzděláním, se o státní dluh spíše nezajímají, spíše neznají výši státního dluhu a spíše nesledují, jak se výše státního dluhu vyvíjí. Respondenti se středoškolským vzděláním bez maturity, tedy s výučním listem, se o státní dluh zajímají půl na půl, výši státního dluhu spíše neznají a vývoj státního dluhu spíše nesledují. Respondenti s vysokoškolským vzděláním magisterským a vyšším se o státní dluh spíše zajímají, výši státního dluhu znají půl na půl a spíše sledují, jak se výše státního dluhu vyvíjí. Respondenti s vysokoškolským vzděláním bakalářským se o státní dluh spíše nezajímají, spíše neznají jeho výši a spíše nesledují, jak se státní dluh vyvíjí. Respondenti se základním vzděláním se o státní dluh zajímají půl na půl, jeho výši však spíše neznají, ale vývoj státního dluhu spíše sledují. Respondenti s vyšším odborným vzděláním se o státní dluh nezajímají, neznají jeho výši a nesledují, jak se vyvíjí.

Je tedy patrné, že obyvatelé České republiky o problematice státního dluhu informovaní jsou, ale přesto je zde prostor na zlepšení. Informovanost a vůbec zájem o státní dluh by se dal zvýšit tím, že se o státním dluhu bude více mluvit/psát, jak v médiích, tak ve školách, tak na sociálních sítích. Konkrétněji by se jednalo o diskuze v televizích, kterých by se účastnili odborníci na toto téma a také osoby se státním dluhem spjaté. Dále více článků v novinách a odborné časopisy, týkající se tohoto téma. Odborné přednášky na různých školách, ať už vysokých, středních, tak dokonce základních. Každá přednáška by musela být upravena speciálně pro danou věkovou skupinu. Na internetu by se informace o státním dluhu daly šířit prostřednictvím sociálních sítí, kam by se dávaly odkazy na konkrétní články/weby týkající se státního dluhu, či by se zde informovalo o přednáškách, diskuzích, či odborných časopisech.

6 Závěr

V teoretické části měla bakalářská práce za hlavní cíl představit státní dluh. Tento cíl byl v práci naplněn. Postupně tato práce popsala rozpočtovou soustavu a konkrétněji pak veřejné rozpočty spolu se státním rozpočtem. Dále se navázalo na fiskální nerovnováhu, kde se tato práce již blíže zabývala veřejným dluhem a dluhem státním. Následně se popsal státní dluh obecně, příčiny jeho vzniku, jak se měří, jaké má formy, kdo a jak řídí státní dluh, finanční nástroje státního dluhu, důsledky státního dluhu, možnosti jeho řešení, jeho struktura i vývoj.

Dalším cílem teoretické části této práce bylo pohlédnout na státní dluh globálněji, tedy jak si Česká republika stojí v rámci Evropské unie. V této části, práce více přiblížila informace týkající se Evropské unie. Následně bylo vybráno šest členských států Evropské unie a jejich státní dluh a zadluženost se porovnávala s Českou republikou. Těmito šesti státy byly Německo, Rakousko, Litva, Itálie, Portugalsko a nakonec Řecko.

Bylo zjištěno, že státní dluh vzniká kvůli schodkovému rozpočtu. Působí na něj a ovlivňují ho endogenní a exogenní faktory. Státní dluh může mít buď zaknihovanou formu, nebo formu materializovaných cenných papírů. Státní dluh se dá rozlišit také na vnitřní, tedy domácí a vnější, zahraniční. Dá se měřit pomocí dvou metod – metodou GFS 1986 a metodou ESA 95. Dluh řídí Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku, což je organizační součást Ministerstva financí České republiky. K finančním nástrojům patří státní dluhopisy, státní pokladniční poukázky, repo operace, derivátové operace či přímé úvěry státu. K důsledkům státního dluhu patří důsledky fiskální, rozpočtové a redistribuční. Možnosti jeho řešení jsou buď pasivní či aktivní. K aktivním možnostem řešení se řadí rozpočtové řešení, mimořádná veřejná dávka, monetizace dluhu, administrativní řešení či využití výnosů z privatizace.

Jak se během vypracování práce ukázalo, státní dluh České republiky má spíše rostoucí tendenci a aktuálně se jeho výše pohybuje v řádech miliard korun. Avšak v rámci Evropské unie na tom není nejhůře. Aktuálně patří mezi deset nejméně zadlužených států v Evropské unii, což se nedá říci o Itálii, Portugalsku či Řecku, kteří, jak se ukázalo, patří na opačný kraj, tedy k vůbec nejvíce zadluženým členským státům Evropské unie.

Cíl praktické části, což byl také hlavní cíl práce, měl za úkol zjistit informovanost obyvatelstva České republiky ohledně problematiky státního dluhu České republiky. Průzkum byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření, které bylo provedeno elektronikou i v tištěné podobě u celkem 162 respondentů, a které nakonec zajistilo výsledky pro daný cíl. Každá otázka průzkumu byla v této práci vyhodnocena zvlášť. Všechny otázky byly vyhodnoceny celkově i z hlediska pohlaví, věku, krajů a vzdělání. Nakonec byl celý průzkum vyhodnocen celkově, ale opět i z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a krajů. Výsledkem průzkumu bylo zjištění, že se obyvatelé České republiky o státní dluh spíše nezajímají, avšak povědomí a znalosti o státním dluhu mají. Což tedy znamená, že obyvatelé ČR jsou o problematice státního dluhu informovaní. I přes to však bylo navrženo řešení, jak zájem a celkově i informovanost zvýšit.

Bylo zjištěno, že mužské pohlaví se všeobecně více zajímá, lépe zná a sleduje problematiku státního dluhu. Z hlediska věkového bylo nejvíce respondentů ve věkových kategoriích 19-35 a 36-64. Tyto dvě kategorie se spíše u odpovědí nelišily, ale všeobecně více informovaná je skupina od 36 do 64 let, i když rozdíl od věkové skupiny 19-35 let není veliký. Z hlediska krajů odpovídalo nejvíce respondentů z Ústeckého kraje a z hlavního města Prahy. V Ústeckém kraji jsou respondenti s větším zájmem, spíše znají výši státního dluhu a více se zajímají o vývoj státního dluhu. Výsledky mohou být však více zkreslené, jelikož z Ústeckého kraje bylo o 21 respondentů více, než z Prahy. Poslední hledisko, kterým se průzkum zabýval, je hledisko vzdělání. Zde odpovídalo nejvíce respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou a tvořilo 51,85% všech respondentů, tudíž se nedá objektivně srovnat s ostatními. Avšak porovnájí-li se skupiny vzdělání samostatně, o státní dluh se zajímají, znají jeho výši a vývoj spíše respondenti s vysokoškolským vzděláním magisterským a vyšším.

7 Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje

ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 208 s. ISBN 978-80-87212-11-0.

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, Fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

DVOŘÁK, Pavel. *Vybrané problémy hospodářské politiky*. 1. vydání. Jindřichův Hradec: Oeconomica, 2004, 164 s. ISBN 80-245-0793-5.

FONTAINE, Pascal. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2014, 44 s. ISBN 978-92-79-34276-9.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka, MAAYTOVÁ Alena a kol. *Veřejné finance*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.

Hospodářská a měnová unie a euro: Stabilita, růst a blahobyt v celé Evropě. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013, 16 s. ISBN 978-92-79-23920-5.

How the European Union works: Your guide to the EU institutions. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, 40 s. ISBN 978-92-79-39909-1.

NAHODIL, František a kol. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.

OCHRANA, František, PAVEL, Jan, VÍTEK, Leoš a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, a.s., 2008, 580 s. ISBN 978-80-7357-358-4.

PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR Marek. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2., přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., 2005, 555 s. ISBN 80-7357-05-1.

PLCHOVÁ, Božena, ABRHÁM, Josef, HELÍSEK Mojmír. *Česká republika a EU: Ekonomika - Měna, Hospodářská politika*. 1. vydání. Praha: Krigl, 2010, 208 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. 2. vydání. Praha: Svoboda, 1995, 1012 s. ISBN 80-205-0494-X.

SEVEROVÁ, Lucie, BRČÁK, Josef. *Státní dluh České republiky*. *Auspicia*, 2012, roč. 2012, č. 1, 32-37 s. ISSN: 1214-4967.

STRECKOVÁ, Yvonne, MALÝ, Ivan a kol. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. 1. vydání. Praha: Computer Press, 1998, 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

The European Union: facts and figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, 84 s. ISBN 978-92-824-4490-0.

TULEJA, Pavel, MAJEROVÁ, Ingrid, NEZVAL, Pavel. *Základy makroekonomie: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty*. 1. vydání. Praha: Computer Press, a.s., 2006, 311 s. ISBN 80-251-0952-6.

Internetové zdroje

Česká národní banka: Měnověpolitické nástroje [online]. Praha: Česká národní banka, 2016 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/

Eurostat: General government gross debt [online]. 28/09/2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table>

Eurostat: news release euro indicators [online]. 22/07/2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6923259/2-22072015-AP-EN.pdf/bf173a0e-0eba-4ab9-878c-6db8d1f6452b>

Evropská unie: Orgány, instituce a ostatní subjekty EU [online]. 24/11/2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm

Evropská unie: Smlouvy EU [online]. 28/09/2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm

Evropská unie: Základní informace o EU [online]. 15/10/2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_cs.htm

Historie EU [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.eu-eu.euweb.cz/Historie.htm>

Ministerstvo financí České republiky: Cíle a kritéria [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/cile-a-kriteria>

Ministerstvo financí České republiky: Definice a měření [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs>

Ministerstvo financí České republiky: Finanční nástroje [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

Ministerstvo financí České republiky: Metodiky vykazování vládního deficitu a dluhu [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

Ministerstvo financí České republiky: Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/odbor-rizeni-statniho-dluhu>

Ministerstvo financí České republiky: Spořicí státní dluhopisy [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.sporicidluhopisycr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky: Struktura a vývoj státního dluhu [online]. Praha: Creative Commons, 2013 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

8 Přílohy

Příloha A – dotazník.....	73
Příloha B – členské státy Evropské unie.....	76
Příloha C – smlouvy Evropské unie.....	77
Příloha D – orgány Evropské unie.....	78

Příloha A – dotazník

Vážení respondenti,

chtěla bych vás touto cestou poprosit o chvílku vašeho času k vyplnění tohoto dotazníku. Účelem je zjistit informovanost obyvatel České republiky o problematice státního dluhu České republiky. Výsledky šetření následně využiji výhradně k vypracování své bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní.

1. Vaše pohlaví je...

- žena
- muž

2. Do které věkové kategorie patříte?

- 0-18
- 19-35
- 36-64
- 65 a více

3. Vyberte kraj, ve kterém žijete.

- hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Moravskoslezský kraj

4. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- středoškolské bez maturity (s výučním listem)
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské magisterské a vyšší

5. Souhlasíte s výrokem, že státní dluh je způsoben tím, že výdaje státní pokladny převyšují příjmy?

- souhlasím
- nesouhlasím - je způsoben tím, že příjmy jsou vyšší než výdaje

6. Zajímáte se o problematiku státního dluhu ČR (o jeho výši, vývoji apod.)?

- zajímám
- nezajímám

7. Odkud nejčastěji získáváte informace o státním dluhu ČR?

- z internetu
- z televize
- z novin
- z odborných časopisů
- jinde
- kombinací více zdrojů
- informace nezískávám

8. Znáte výši státního dluhu ČR?

- ano
- ne

9. Na jaké škále se podle Vás pohybuje současná výše státního dluhu ČR?

- mld. Kč
- miliony Kč

10. Sledujete, jak se výše státního dluhu ČR vyvíjí?

- ano
- ne

11. Myslíte si, že výše státního dluhu ČR má spíše rostoucí tendenci?

- ano
- ne

12. Myslíte si, že za posledních 15 let (2000-2014) výše státního dluhu ČR ANI JEDNOU neklesla?

- ano – myslím si, že státní dluh celých 15 let jen roste
- ne – myslím si, že alespoň jedenkrát státní dluh za posledních 15 let klesl

13. Která trojice států je podle Vás aktuálně (2015) NEJVÍCE zadlužená v rámci EU?

- Řecko, Česká republika, Španělsko
- Řecko, Itálie, Portugalsko

14. Která trojice států je podle Vás aktuálně (2015) NEJMÉNĚ zadlužená v rámci EU?

- Estonsko, Lucembursko, Bulharsko
- Estonsko, Česká republika, Litva

15. Myslíte si, že Česká republika aktuálně (2015) patří do 10 NEJMÉNĚ zadlužených států EU?

- ano
- ne

Mnohokrát děkuji za vyplnění dotazníku.

Příloha B – členské státy Evropské unie

Název státu	Rok přistoupení
Belgie	1957
Bulharsko	2007
Česká republika	2004
Dánsko	1973
Estonsko	2004
Finsko	1995
Francie	1957
Chorvatsko	2013
Irsko	1973
Itálie	1957
Kypr	2004
Litva	2004
Lotyšsko	2004
Lucembursko	1957
Maďarsko	2004
Malta	2004
Německo	1957
Nizozemsko	1957
Polsko	2004
Portugalsko	1986
Rakousko	1995
Rumunsko	2007
Řecko	1981
Slovensko	2004
Slovinsko	2004
Spojené království	1973
Španělsko	1986
Švédsko	1995

Zdroj: *The European Union: facts and figures*, s. 13, vlastní zpracování

Příloha C – smlouvy Evropské unie

Evropská unie funguje na bázi vlastních právních norem, které jsou sepsány do smluv. Ty jsou závazné pro všechny členské státy. Mezi hlavní smlouvy patří:

- Lisabonská smlouva – touto smlouvou se upevňuje demokracie v EU, stanovuje pravomoci jak Evropské unii, tak i jednotlivým státům, její součástí je také Listina základních práv EU, platná je od 1. 12. 2009
- Niceská smlouva – ta se zaměřuje na instituce, platná je od 1. 2. 2003
- Amsterodamská smlouva – taktéž zaměřená na instituce, avšak z pohledu, jak se změní, když přistoupí do EU nový stát, platná od 1. 5. 1999
- Maastrichtská smlouva – též známá pod pojmem Smlouva o EU – touto smlouvou se z Evropského společenství stala Evropská unie, platná od 1. 11. 1993
- Jednotný evropský pakt – zavedl jednotný trh, platný od 1. 7. 1987
- Smlouva o jednotných orgánech – též známá jako Bruselská smlouva – vznik Evropského společenství, spojením EHS, Euratom a ESUO, platná od 1. 7. 1967
- Smlouvy o EHS a Euratomu – také známé pod pojmem Římské smlouvy – rozšířila spolupráci a založila EHS a Euratom, platná od 1. 1. 1958
- Smlouva o založení ESUO – toto byl první krok k evropské spolupráci, v té době se jednalo o spolupráci v odvětví uhlí a oceli, platná byla od 23. 7. 1952, její platnost již vypršelo a to v roce 2002

Každá zakládající smlouva se musela upravit s příchodem nového státu. Přehled veškerých smluv je dostupný na internetových stránkách Evropské unie.⁹⁰

⁹⁰ http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm

Příloha D – orgány Evropské unie

Orgány Evropské unie tuto unii řídí. Patří mezi ně:

- Evropský parlament
 - Evropská rada
 - Rada EU
 - Evropská komise
 - Soudní dvůr Evropské unie
 - Evropská centrální banka
 - Účetní dvůr Evropské unie
 - Evropská služba pro vnější činnost
 - Evropský hospodářský a sociální výbor
 - Výbor regionů
 - Evropská investiční banka
 - Evropský veřejný ochránce práv
 - Evropský inspektor ochrany údajů
 - Interinstitucionální orgány
- } orgány s rozhodovací pravomocí⁹¹

Každý orgán má na starost něco jiného. Na prospěch EU dohlíží Evropská komise, priority Unie vymezuje Evropská rada, zájmy členských států chrání Rada EU, hájit občany jednotlivých států má na starosti Evropský parlament, o politiku a právní předpisy se stará Evropský parlament, Rada Evropské unie a Evropská komise. Aby se dodržovaly tyto právní předpisy, hlídá Soudní dvůr EU. Finanční stránku má na starost Účetní dvůr. Ostatní instituce mají specializované funkce, např. za měnovou politiku je zodpovědná Evropská centrální banka.⁹²

⁹¹ FONTAINE, P., *Evropa ve 12 lekcích*, s. 11-15

⁹² http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm